

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЦЕНТР ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ, ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗАОЧНОГО
НАВЧАННЯ

Кафедра фінансів та обліку

**МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО
КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ**

кваліфікаційна робота

здобувача вищої освіти

2 курсу заочної форми навчання

ОНОШКО Інна Анатоліївна

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент

ГОРБАН Ірина Михайлівна

Рецензент

кандидат економічних наук, старший

науковий співробітник

ЛЯХОВСЬКА Олена Василівна

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

„20” березня 2024 р., протокол № 10

завідувач кафедри фінансів та обліку,

МЕЛЬНИК С. І.

(підпис)

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Львів

2024

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Центр післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання

Кафедра фінансів та обліку

Освітній ступінь «магістр»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Назва освітньої програми «Фінансова розвідка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

фінансів та обліку

_____ Степан МЕЛЬНИК

«20» листопада 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ОНОШКО Інни Анатоліївни

1. Тема роботи «Міжнародна практика здійснення фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками»

керівник роботи ГОРБАН Ірина Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент

затверджені наказом ЛьвДУВС від «17» листопада 2023 р. № 1403 о/с

2. Термін подання здобувачем вищої освіти роботи «05» березня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативно-правові документи з питань дослідження міжнародної практики здійснення фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками, бібліографічні джерела із зазначеної тематики, статистичні та аналітичні дані.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) окреслити сутність, види та характеристику нелегальних фінансових потоків; з'ясувати особливості здійснення фінансового контролю у міжнародних розрахунках; дослідити роль міжнародних організацій у системі контролю за незаконними фінансовими потоками; проаналізувати міжнародну практику фінансового контролю за незаконними фінансовими потоками з країн, що розвиваються; обґрунтувати стратегічні підходи до протидії нелегальним фінансовим потокам у розвинених країнах; окреслити перспективи застосування фінансових інструментів і технологій у виявленні та запобіганні нелегальним фінансовим потокам; проаналізувати досвід США у реалізації Антикорупційної стратегії як форми протидії нелегальним фінансовим потокам.

5. Перелік графічного матеріалу (додатків). Види економічної діяльності за ознаками легальності; еволюція нелегальної економічної діяльності; види діяльності, що можуть генерувати незаконні фінансові потоки; схема організації державного фінансового контролю в Європейському Союзі; приблизний загальний обсяг ввезених нелегальних фінансових потоків, що є результатом торгівлі кокаїном у Колумбії; приблизний загальний обсяг вивезених нелегальних фінансових потоків, що є результатом торгівлі кокаїном у Колумбії; обсяги ввезених нелегальних фінансових потоків у результаті торгівлі наркотиками з Мексики до Сполучених Штатів, за видами наркотиків; органи державного фінансового контролю зарубіжних країн; заходи протидії нелегальним фінансовим потокам.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	ПРІЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	ГОРБАН І. М.		
2	ГОРБАН І. М.		
3	ГОРБАН І. М.		

7. Дата видачі завдання «20» листопада 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Опрацювання літератури за темою роботи та складання плану	01.12.2023	виконано
2	Написання першого розділу	01.01.2024	виконано
3	Написання другого розділу	01.02.2024	виконано
4	Написання третього розділу	01.03.2024	виконано
5	Підведення підсумків та формулювання висновків	03.03.2024	виконано
6	Оформлення роботи	05.03.2024	виконано

Здобувач вищої освіти

(підпис)

ОНОШКО І.А.

(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

ГОРБАН І. М.

(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

АНОТАЦІЯ

ОНОШКО І.А. Міжнародна практика здійснення фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2024.

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню теоретичних і правових основ здійснення фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками. Досліджено основні міжнародні законодавчі акти та успішні практики протидії нелегальним фінансовим потокам. Проведено аналіз та оцінку міжнародної практики здійснення фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками. Розглянуто стратегії та програми боротьби з нелегальними фінансовими потоками на міжнародному рівні. Обґрунтовано перспективи застосування фінансових інструментів і технологій у виявленні та запобіганні нелегальним фінансовим потокам.

Ключові слова: нелегальні фінансові потоки, фінансовий контроль, міжнародне співробітництво, міжнародні стандарти, підозріла фінансова діяльність.

ANNOTATION

ONOSHKO I.A. International practice of financial control over illicit financial flows. – Manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". – Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Lviv, 2024.

The qualification work is devoted to the study of the theoretical and legal foundations of financial control over illicit financial transactions. The main international legislative acts and successful practices of combating illicit financial flows are studied. An analysis and evaluation of the international practice of financial control over illicit financial flows was carried out. Strategies and programs for combating illicit financial flows at the international level are considered. The prospects of using financial instruments and technologies in detecting and preventing illicit financial flows are substantiated.

Keywords: illicit financial flows, financial control, international cooperation, international standards, suspicious financial activity.

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ	9
1.1. Сутність, види та характеристика нелегальних фінансових потоків.....	9
1.2. Особливості здійснення фінансового контролю у міжнародних розрахунках.....	16
1.3. Міжнародні організації в системі контролю за незаконними фінансовими потоками.....	22
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА МІЖНАРОДНОЇ ПРАКТИКИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ	27
2.1. Міжнародна практика фінансового контролю за незаконними фінансовими потоками з країн, що розвиваються.....	27
2.2. Аналіз та оцінка нелегальних фінансових потоків, пов'язані зі злочинністю в Латиноамериканському регіоні.....	33
Висновок до розділу 2.....	38
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМ ФІНАНСОВИМ ПОТОКАМ	40
3.1. Стратегічні підходи до протидії нелегальним фінансовим потокам у розвинених країнах.....	40
3.2. Перспективи застосування фінансових інструментів і технологій у виявленні та запобіганні нелегальним фінансовим потокам.....	45
3.3. Досвід США у реалізації Антикорупційної стратегії як форма протидії нелегальним фінансовим потокам.....	49
Висновки до розділу 3.....	53
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В епоху глобалізації проблема нелегальних фінансових потоків, ухилення від сплати податків, відмивання грошей, одержаних злочинним шляхом, набуває великого масштабу. Це пов'язано з тим, що нелегальні джерела фінансування та одержання корупційних доходів стосуються не лише окремої країни, а й усієї світової спільноти. Відстежити нелегальні грошові потоки досить складно, необхідні спільні зусилля багатьох країн, спрямовані на протидію незаконній фінансовій діяльності.

Серед Цілей сталого розвитку визначено стримування незаконних фінансових потоків, а в урядових програмах багатьох країн такі фінансові потоки визнані головною перешкодою для соціально-економічного розвитку. Зменшуючи капітал, доступний для інвестицій, нелегальні фінансові потоки негативно впливають на економічне зростання. Це потребує дослідження механізмів співробітництва та обміну інформацією між країнами та міжнародними організаціями у сфері фінансового контролю.

Незаконні фінансові потоки також підривають якість і підзвітність демократичних інститутів і допомагають утримувати при владі корумповані еліти. Це, у свою чергу, перешкоджає розвитку культури сплати податків і знижує довіру інвесторів.

Дослідження міжнародної практики здійснення фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками стали предметом наукових пошуків таких вчених, як Р. Баранов, О. Глущенко, Р. Кутер, Н. Лазарева, Н. Марушко, Д. Мікельсен, О. Підхомний, І. Семеген, Р. Славюк та ін.

Потребують ґрунтовнішого вивчення кращі практики та інноваційні підходи до контролю за нелегальними фінансовими потоками, а також напрацювання рекомендацій з питань обґрунтування політичних рішень та міжнародних ініціатив щодо покращення контролю за нелегальними фінансовими потоками.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних основ і практичних рекомендацій щодо здійснення фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками.

Досягнення обраної мети обумовило необхідність вирішення таких **завдань:**

- окреслити сутність, види та характеристику нелегальних фінансових потоків;
- з'ясувати особливості здійснення фінансового контролю у міжнародних розрахунках;
- дослідити роль міжнародних організацій у системі контролю за незаконними фінансовими потоками;
- проаналізувати міжнародну практику фінансового контролю за незаконними фінансовими потоками з країн, що розвиваються;
- обґрунтувати стратегічні підходи до протидії нелегальним фінансовим потокам у розвинених країнах;
- окреслити перспективи застосування фінансових інструментів і технологій у виявленні та запобіганні нелегальним фінансовим потокам;
- проаналізувати досвід США у реалізації Антикорупційної стратегії як форми протидії нелегальним фінансовим потокам.

Об'єктом дослідження є міжнародна практика здійснення фінансового контролю у міжнародних розрахунках.

Предметом дослідження є організаційно-інституційні механізми, інструменти та засоби протидії нелегальним фінансовим потокам.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи використовувались такі наукові методи: діалектики, наукової абстракції – для з'ясування сутності нелегальних фінансових потоків; контент-аналізу – для дослідження нормативно-правової бази з питань протидії нелегальним фінансовим потокам; синтезу й аналізу – для розкриття особливостей міжнародної практики здійснення фінансового контролю за незаконними

фінансовими потоками з країн, що розвиваються; формалізації – для окреслення наслідків нелегальних фінансових потоків для економік та суспільства в цілому; систематизації – для висвітлення перспектив міжнародного співробітництва та координації зусиль у сфері фінансового контролю для більш ефективної боротьби з нелегальними фінансовими потоками.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у:

– комплексному аналізі й порівнянні різних стратегій та інструментів контролю за нелегальними фінансовими потоками на міжнародному рівні.

Основний зміст роботи. У першому розділі обґрунтовано теоретичні основи здійснення фінансового контролю за нелегальними фінансовими потоками, розкрито роль міжнародних організацій у протидії нелегальним фінансовим потокам.

У другому розділі проаналізовано інструменти та механізми для виявлення та запобігання нелегальним фінансовим потокам на міжнародному рівні, особливості здійснення фінансового контролю у країнах, що розвиваються.

У третьому розділі окреслено стратегічні підходи до протидії нелегальним фінансовим потокам у розвинених країнах, перспективи застосування фінансових інструментів і технологій у виявленні та запобіганні нелегальним фінансовим потокам.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (43 найменування на 5 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 65 сторінок, із них основний текст – 61 сторінка, які містять 7 рисунків, 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ

1.1. Сутність, види та характеристика нелегальних фінансових потоків

У нинішньому глобалізованому світі виникає гостра потреба досліджувати сутність та характеристику незаконних фінансових потоків, оскільки організована злочинність і торгівля незаконними товарами (такими як наркотики та зброя), а також приховані або незаконні податкові й торговельні практики накопичують мільярди доларів прихованих доходів щороку. Доходи, отримані злочинним шляхом, як правило, можуть бути відправлені за кордон, або бути реінвестованими на законних ринках. Безумовно широкомасштабна організована злочинність, зростаючі обсяги незаконних фінансових потоків послаблюють державні інститути, продукують корупцію та хабарництво, підривають засади верховенства права та утвердження демократії. У результаті така ситуація стає вагомим бар'єром для надходження державних і приватних інвестицій, знекровлює фінансову систему країни, породжує нестабільність та соціальну напругу у суспільстві.

Незаконні фінансові потоки, що є результатом незаконної діяльності, такої як злочинність і корупція, підривають функціонування систем кримінального правосуддя, зменшують доходи державного бюджету, підривають податкову базу та послаблюють державні інститути.

Встановлено, що незаконні фінансові потоки можна отримувати, передавати або використовувати так само, як і законні. Однак відмінність полягає в тому, що незаконні фінансові потоки мають незаконне походження і часто використовуються для відмивання грошей, ухилення від сплати податків і фінансування незаконної діяльності.

У найширшому розумінні термін «незаконні фінансові потоки» стосується всіх коштів незаконного походження, які визначаються або передаються незаконним шляхом. Незаконні фінансові потоки формуються з різних видів діяльності, таких як відмивання брудних грошей, фінансування тероризму, хабарництво, корупція, ухилення від сплати податків, повернення активів. Добре відомо, що незаконні фінансові потоки мають міжнародний характер. Існування глобальних правил є важливим для боротьби з ними, а також дозволяє країнам забезпечити економічну безпеку. Міжнародні фінансові організації розробляють відповідну нормативно-правову базу щодо боротьби з незаконними фінансовими потоками, напрацьовують механізми протидії відмиванню коштів, здобутих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, налагоджують співпрацю між підрозділами фінансової розвідки різних країн щодо обміну інформацією та запобігання підозрілим фінансовим операціям.

На думку деяких дослідників, основною ознакою нелегального підприємництва є не спосіб здійснення підприємницької діяльності (легальний чи нелегальний), а незаконність об'єкта господарської діяльності підприємства (виробництво нелегальних товарів, виконання нелегальних робіт) та надання незаконних послуг. Водночас зауважимо, що неодмінною складовою сучасного нелегального підприємництва з точки зору забезпечення ефективності та максимізації загальної вигоди для його суб'єктів є надання послуг з відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом. Економічну діяльність за ознаками легальності поділяють на легальну та нелегальну, а за характером здійснення – підприємницького та фіскального (перерозподільного) типу (див. рис. 1.1).

Головною складовою регуляторної політики обмеження нелегального (кримінального) підприємництва є фінансова політика декриміналізації економіки, під якою розуміють використання різноманітних інформаційних важелів інституту антилегалізаційного стримування з метою моніторингу кількості й обсягів незаконних господарських операцій та їх відповідного впливу на сферу фінансових розрахунків [3, с. 17].

Рис. 1.1. Види економічної діяльності за ознаками легальності [3, с. 15]

Нелегальна економічна діяльність полягає в провадженні ділової або фінансової діяльності, яка порушує законодавство та норми регулювання. Еволюція нелегальної економічної діяльності за рівнем одержаних доходів та кримінального поглинання держави представлена на рис. 1.2.

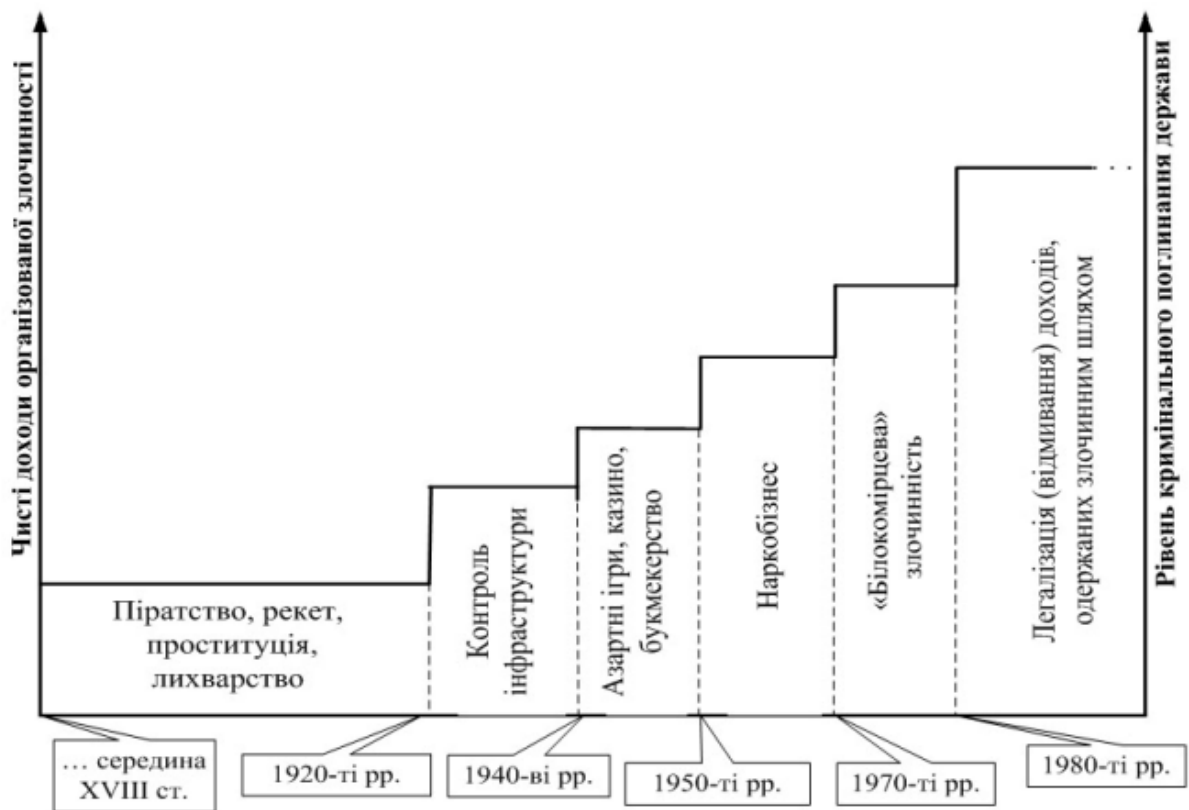

Рис. 1.2. Еволюція нелегальної економічної діяльності [3, с. 24]

У міжнародному форматі концепція нелегальних фінансових потоків (*Illicit Financial Flows, IFFs*) стає потужною та конструктивною основою, що дає можливість об'єднати раніше розрізнені проблеми. Цей термін виник у 1990-х роках і спочатку асоціювався з втечею капіталу. Зараз це поняття стосується транскордонного переміщення капіталу, пов'язаного з незаконною діяльністю, або незаконно заробленими грошима, які передані чи використані і перетинають кордони. Виділяють три основні області використання цих потоків:

- 1) характер таких дії є незаконним (наприклад, корупція, ухилення від сплати податків);
- 2) ці кошти є результатом незаконних дій (наприклад, контрабанди та торгівлі корисними копалинами, дикою природою, наркотиками та людьми);
- 3) кошти використовуються в незаконним цілях (наприклад, фінансування організованої злочинності) [32].

Як визначено в Концептуальній основі статистичного вимірювання незаконних фінансових потоків (*Conceptual Framework for the Statistical Measurement of Illicit Financial Flows*) [22], незаконні фінансові потоки (IFF) – це «фінансові потоки незаконного походження, передачі або використання, які відображають обмін цінностями та перетинають національні кордони». Вони можуть виникати внаслідок кримінальної діяльності, а також певної поведінки, пов'язаної з податковою та діловою практикою. Такі потоки безпосередньо генеруються незаконними доходами, включаючи транскордонні операції, що здійснюються в контексті незаконної торгівлі товарами, такими як наркотики, або управління незаконними доходами через інвестиції у фінансові та нефінансові активи.

Тим не менш, у всьому світі триває дискусія про те, яку комерційну діяльність (наприклад, ухилення від сплати податків) вважати частиною нелегальних фінансових потоків з огляду на те, що багато методів ведення бізнесу, спрямованих на зниження податкових зобов'язань, є законними.

У наукових джерелах знаходимо такі визначення поняття «незаконні фінансові потоки»:

- це всі кошти нелегального погодження, призначені або передані нелегальними засобами [22];

- доходи, надходження та будь-які інші активи, створені в результаті такої діяльності, як:

- ✓ корупція, включаючи доходи від крадіжок, хабарництва, розкрадання національного багатства урядовцями;

- ✓ незаконна торгівля, зокрема доходи від ухилення від сплати податків, введення в оману, викривлення звітності та неправильне виставлення рахунків, пов'язаних з торговою діяльністю, а також відмивання грошей через комерційні операції;

- ✓ інші серйозні злочини, включаючи доходи від злочинної діяльності, в т.ч. торгівлю людьми та наркотиками, контрабанду, фальшивомонетництво, рекет (також відомий як кримінальний захист або вимагання) та фінансування тероризму [33].

- «рух грошових коштів або інших активів, які отримані незаконним способом, з метою приховання їх походження, використання або власника, містить нелегальну торгівлю наркотиками, зброєю, людьми, контрабанду товарів, корупційні схеми, відмивання коштів, ухилення від оподаткування та інші злочинні дії» [10, с. 65].

Міжнародна класифікація та запропоновані науковцями визначення досліджуваного поняття здебільшого акцентують увагу на міжнародний характер та сферу поширення нелегальних фінансових потоків. Водночас варто наголосити на негативних моментах, які торкаються національного рівня, спричиненого злочинною діяльністю. Йдеться, насамперед, про шкоду й значні втрати, завдані національній економіці, системі охорони здоров'я та освіти, соціальному забезпеченню, а також можливостям працевлаштування.

Динаміка форм нелегальних фінансових потоків відрізняється у кожній країні залежно від обсягів незаконних потоків, що проходять транзитом через

країну, або в результаті експортно-імпортних операцій. Разом з тим, незаконні потоки на більші суми, такі як торгівля наркотиками, зброєю, зазвичай, корелюють з вищим рівнем іншої злочинності, наприклад корупції.

До ознак незаконних фінансових потоків належать:

- складність – незаконні фінансові операції часто здійснюються через кілька юрисдикцій і фінансових установ із залученням складних мереж посередників, щоб приховати сліди брудних грошей;

- секретність, тобто зловмисники незаконних фінансових потоків діють таємно, використовуючи підставні компанії, офшорні рахунки та анонімні транзакції, щоб зберегти анонімність і уникнути їх виявлення;

- транскордонний характер, коли незаконні фінансові потоки виходять за межі національних кордонів, з огляду на відмінності в регулятивних режимах й особливостях нормативно-правової бази відповідної юрисдикції для використання прогалін у глобальній фінансовій системі;

- високий ризик, коли участь у незаконній фінансовій діяльності наражає фізичних та юридичних осіб на значні юридичні, репутаційні і фінансові ризики, включаючи кримінальне переслідування, конфіскацію активів, завдання шкоди власному іміджу;

- економічна шкода, що проявляється у дисбалансі функціонування фінансових ринків, спотворені правил ведення чесної конкуренції, викривлені суспільної довіри до урядових інституцій, недоотримання коштів до державного бюджету, невиконання державних програм тощо.

Загалом нелегальні фінансові потоки класифікують за такими напрямками, як джерела походження, канали просування, суб'єкти, задіяні до їх генерування і використання, мотиви вчинення тощо.

Види діяльності, що можуть генерувати незаконні фінансові потоки, подані на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Види діяльності, що можуть генерувати незаконні фінансові потоки [10, с. 63].

Варто зауважити, що нелегальні фінансові потоки є величезним викликом політичній та економічній безпеці в усьому світі, особливо в країнах, що розвиваються. Корупція, організована злочинність, незаконна експлуатація природних ресурсів, шахрайство у міжнародній торгівлі та ухилення від сплати податків завдають чималої шкоди, як і відволікання грошей від фінансування державних програм. Незаконна вирубка лісу, рибальство та видобуток корисних копалин тісно пов'язані з виснаженням природних запасів та деградацією навколишнього середовища, а також із зuboжінням окремих осіб та сімей, які використовують ці ресурси для виживання. Так само як і підробка ліків спричиняє жахливі наслідки для населення не лише окремої країни, а й світової спільноти.

З огляду на такого типу проблеми країни, що розвиваються, мають працювати над досягненням спільних цілей щодо протидії незаконним фінансовим потокам, а це вимагає тісної співпраці у сфері управління та фінансового регулювання, міжнародної торгівлі. Розвинуті країни повинні взяти на себе ініціативу стосовно недопущення надходження незаконних грошей та регулювання дотримання норм міжнародного права у цій галузі.

1.2. Особливості здійснення фінансового контролю у міжнародних розрахунках

В умовах трансформації економічних систем країн, що розвиваються, зростають обсяг транскордонних фінансових операцій, що є наслідком посилення інтеграційних та глобалізаційних процесів економічного життя. Разом з тим зростає ризик того, що вони будуть використані для фінансування незаконної діяльності та відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом. На цьому фоні уряди розвинених країн спільними зусиллями поступово створюють умови для вдосконалення та підвищення ефективності механізму протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

Для досягнення високого рівня фінансової безпеки в країні за допомогою фінансового контролю можуть реалізуватись такі заходи:

- скорочення кількості та розміру зловживань у фінансовій сфері, які мають нелегальний характер та, відповідно, обсягів збитків від таких операцій;
- зміцнення стабільності банківської системи, підвищення ефективності системи контролю у сфері грошових переказів між країнами та функціонування конвертаційних центрів;
- збільшення обсягів надходжень до бюджетів за рахунок припинення незаконних операцій;
- підвищення ефективності використання державних фінансових ресурсів;
- посилення контролю за діяльністю професійних учасників фондового ринку;
- зменшення кіберзлочинності в країні та масштабів тіньового сектору її економічної системи;
- запобігання злочинній діяльності у сфері страхування;

– запобігання перерахунку коштів незаконним військовим організаціям та фінансуванню тероризму [4, с. 36].

Безумовно ефективним засобом боротьби з такими явищами є створення та розвиток системи фінансового контролю в країні.

Організація державного фінансового контролю в Європейському Союзі ґрунтується на певних особливостях, таких як розподіл компетенцій, аудиторська діяльність, контроль за виконанням бюджету, взаємодія між урядами різних європейських країн тощо. Так, компетенції у сфері фінансового контролю розподілені між різними інституціями та органами. Європейський Союз має свій власний орган зовнішнього фінансового контролю, відомий як Європейський Служба зовнішнього фінансового контролю (*European Court of Auditors*), який відповідає за аудит фінансів Європейського Союзу. Крім того, національні уряди кожної країни-члена забезпечують внутрішній фінансовий контроль у сфері використання європейських коштів.

У ЄС існує Європейська Система фінансового контролю (*European System of Financial Control*), яка сприяє координації між національними органами контролю та Європейською Комісією. Ця система дозволяє забезпечити відповідність процедур управління та контролю на рівні ЄС та національному рівні.

Європейська Служба зовнішнього фінансового контролю відповідає за проведення незалежного аудиту фінансів Європейського Союзу. Вона перевіряє, як гроші ЄС використовуються та чи відповідають вони встановленим правилам і нормативам. Контроль за бюджетом ЄС здійснюють Європейський Парламент та Рада Європейського Союзу. Ці органи розробляють, затверджують та здійснюють моніторинг виконання річного бюджету ЄС.

Європейська Комісія співпрацює з національними урядами країн-членів для забезпечення ефективного використання європейських коштів та відповідності національних процедур закупівель та адміністрування фінансів вимогам ЄС.

Загалом ці особливості сприяють забезпеченню ефективного та надійного фінансового контролю в Європейському Союзі, що є важливою складовою забезпечення фінансової стабільності та відкритості в ЄС. Схема організації державного фінансового контролю в Європейському Союзі зображена на рис. 1.4.

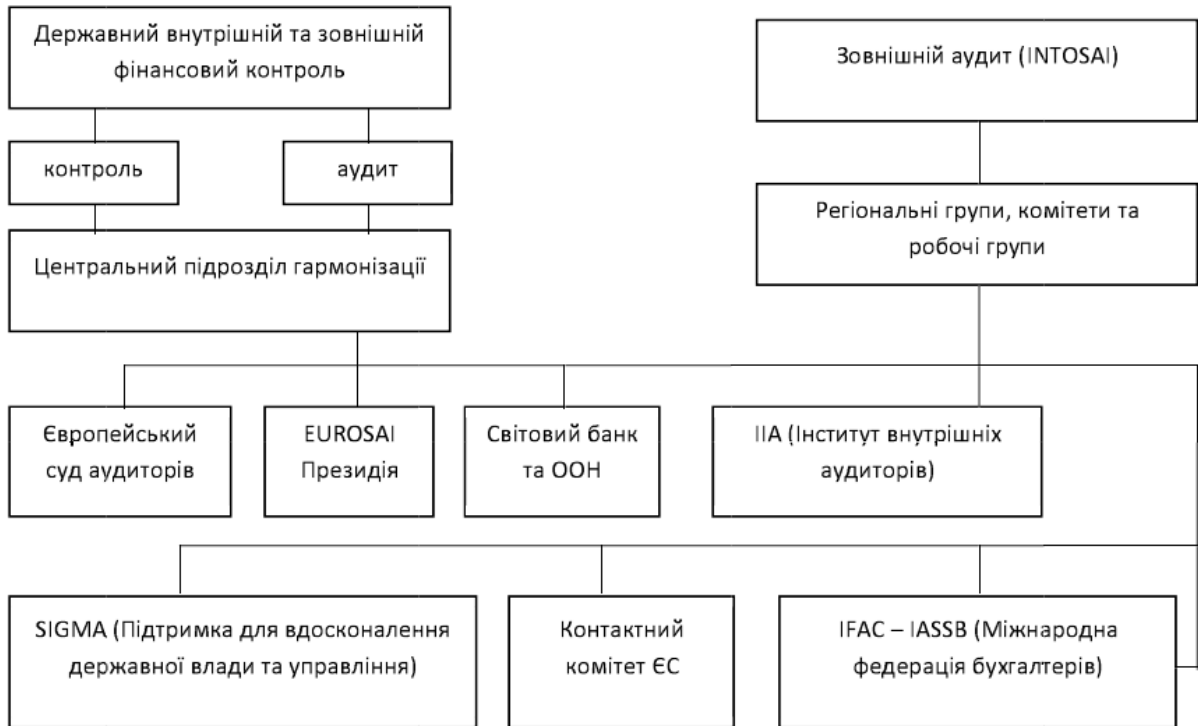

Рис. 1.4. Схема організації державного фінансового контролю в Європейському Союзі [2].

Органи державного фінансового контролю зарубіжних країн подано у Додатку А. У рамках державних міністерств також формуються контролюючі структури, які здійснюють перевірки та аудит підвідомчих установ. У Сполучених Штатах повноваження державного фінансового контролю здійснюються на федеральному (центральному) та місцевому рівнях. Водночас державне регулювання характеризується відносно високим ступенем децентралізації – у кожному штаті діють свої закони, своя система організації державної влади загалом і органів державного фінансового контролю зокрема. Повноваження контролюючих органів у кожному штаті також визначаються

окремо, але в межах, встановлених на рівні національного законодавства. Існують також органи державного фінансового контролю законодавчої та виконавчої гілок влади як на федеральному рівні, так і в окремих штатах. Кожна гілка влади має незалежні, але ефективно взаємопов'язані органи фінансового контролю.

На рівні виконавчої влади США завдання державного фінансового контролю виконує Інститут генеральних інспекторів, який діє в 73 федеральних агентствах виконавчої влади США. Діяльність Офісів Генерального інспектора регулюється Законом про генерального інспектора 1978 року [17]. Місія Офісу Генерального інспектора полягає в сприянні економії, ефективності, результативності та чесності в реалізації програм урядових інституцій. Його метою є забезпечення досконалості, цілісності та підзвітності в рамках програм, операцій і процесів управління в системі відповідних федеральних агентств США. Окрім адміністративного персоналу та кількох фінансових і процедурних аудиторів, у кожному офісі працюють спеціальні агенти – детективи, які часто озброєні.

Робота Офісів Генерального інспектора передбачає виявлення та запобігання шахрайству, марнотратству, зловживанню та неправильному управлінню державними програмами та операціями в ключових установах чи організаціях. Розслідування, які проводяться Офісами генерального інспектора, можуть бути спрямовані на внутрішніх державних службовців або зовнішніх державних підрядників, одержувачів грантів або одержувачів позик і грантів у рамках федеральних програм допомоги.

Більшість європейських країн будують систему державного фінансового контролю, що враховує принципи та положення міжнародних правових стандартів. Управління державними фінансами в європейських країнах регулюється вищими законодавчими органами шляхом прийняття фінансових законів, затвердження державного бюджету та звітів про його виконання, запровадження або скасування окремих видів податків, а також затвердження граничного розміру державного боргу та інших фінансових показників.

Досвід країн із розвинутою економікою, які мають давні традиції державного фінансового контролю (Франція, Німеччина, Великобританія, Австрія, США, Японія), свідчить, що структурна організація органів фінансового контролю є насамперед наслідком розмежування об'єктів контролю та що архітектура горизонтальних і вертикальних зв'язків повинна бути створена повноваженнями на основі чіткого розмежування контролюючих повноважень [7, с. 98].

Аналітичні засоби моніторингу міжнародних незаконних фінансових потоків відіграють вирішальну роль у виявленні та боротьбі з незаконною діяльністю. Ці інструменти використовують передові технології, такі як машинне навчання та нагляд на основі оцінки ризиків, для аналізу фінансових операцій і моделей. Використовуючи ці інструменти, органи влади можуть виявляти підозрілу діяльність, відстежувати переміщення незаконних коштів через кордони та розкривати складні схеми, які використовуються для приховування походження незаконно отриманих грошей. Суть цих аналітичних інструментів полягає в їхній здатності підвищувати фінансову прозорість, виявляти транскордонні ухилення від сплати податків, усувати анонімні підставні компанії, посилювати закони про боротьбу з відмиванням грошей і покращувати загальну прозорість транснаціональних корпорацій. Характеристики цих інструментів включають їхню складність, здатність ефективно обробляти величезні обсяги фінансових даних і їхню роль у підвищенні ефективності зусиль зі стримування незаконних фінансових потоків у всьому світі.

Аналітичний інструментарій контролю міжнародних нелегальних фінансових потоків включає різноманітні методи, техніки та інструменти, що використовуються для виявлення, аналізу та моніторингу таких потоків. Основна сутність цього інструментарію полягає у здатності виявляти нелегальні фінансові операції, встановлювати їхні зв'язки та джерела, а також визначати ознаки потенційних злочинів. До характеристик аналітичного

інструментарію контролю міжнародних нелегальних фінансових потоків належать:

- дані та інформаційні ресурси, що передбачають використання різноманітних джерел даних, таких як фінансові звіти, транзакційні дані, відкриті джерела інформації, а також спеціалізовані бази даних і системи моніторингу;
- аналітичні методи і моделі, застосування статистичного аналізу, математичних моделей, машинного навчання та інших алгоритмів для виявлення аномалій та паттернів у фінансових даних;
- ризик-орієнтований підхід, фокус уваги якого зосереджений на ідентифікації та оцінці ризиків, пов'язаних з конкретними транзакціями, клієнтами або країнами, що можуть бути пов'язані з нелегальними фінансовими потоками;
- системи моніторингу та виявлення підозрілих операцій за допомогою використання спеціалізованих програмних засобів і систем для автоматичного виявлення підозрілих та нелегальних фінансових операцій;
- міжнародне співробітництво, що передбачає обмін інформацією та співпрацю між різними країнами, міжнародними організаціями і фінансовими установами для боротьби з міжнародними нелегальними фінансовими потоками;
- нормативно-правова база через розробку й впровадження ефективного законодавства та регулятивних механізмів для запобігання та протидії нелегальним фінансовим потокам.

Аналітичний інструментарій допомагає урядам, фінансовим установам і міжнародним організаціям виявляти, запобігати та припиняти нелегальні фінансові операції, що сприяє збереженню фінансової стабільності, зменшенню злочинності та підвищенню довіри до фінансових систем.

1.3. Міжнародні організації в системі контролю за незаконними фінансовими потоками

Незаконні фінансові потоки стосуються переміщення грошей через кордони, яке є незаконним за своїм джерелом (наприклад, корупція, контрабанда), їх переказом (наприклад, ухилення від сплати податків) або їх використанням (наприклад, фінансування тероризму). У контексті глобальних міжнародних фінансових проблем визначальну роль відіграють міжнародні організації.

МВФ належить ініціатива розробки та реалізації внутрішньої та міжнародної політики боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Ця міжнародна структура співпрацює з державами-членами над вдосконаленням їхніх систем протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму та повністю інтегрувала питання протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму та фінансову доброчесність у свою основну діяльність і програми, включаючи політичні консультації, розвиток потенціалу та Програму оцінки фінансового сектора (FSAP).

МВФ надає технічну допомогу для зміцнення податкових систем країн-членів, включаючи покращення дотримання податкового законодавства та забезпечення їх виконання. МВФ працював з країнами, щоб допомогти їм розвинути законодавчу базу та адміністративний потенціал для обміну податковою інформацією на міжнародному та внутрішньому рівнях. МВФ також є лідером у сфері стандартів фіскальної прозорості та консультацій із впровадження, зокрема у сфері природних ресурсів.

МВФ має програму технічної допомоги, щоб допомогти країнам-членам посилити свої податкові системи для захисту від ухилення від сплати податків на внутрішньому та міжнародному рівнях, включаючи проблеми, які розглядаються в рамках проекту OECD/G20 BEPS. МВФ є лідером у реформуванні міжнародної податкової системи для боротьби з ухиленням від сплати податків. Співробітники МВФ беруть участь у дискусіях з питань міжнародного оподаткування на таких форумах, як Інклюзивна система

оподаткування бази оподаткування та ерозії прибутку та Комітет експертів ООН з оподаткування. МВФ співпрацює з ОЕСР, Світовим банком та Організацією Об'єднаних Націй через Платформу податкового співробітництва, зокрема з міжнародних податкових питань.

Оскільки доходи від корупції є ключовою частиною незаконних фінансових потоків, виконавча рада МВФ підтримує співпрацю з питань управління та корупції в країнах-членах. МВФ постійно надає консультативну й технічну допомогу країнам стосовно усвідомлення масштабів незаконних фінансових потоків, розробив інструкції з питань реєстрування незадекларованих статків та повернення награтованих активів. Загалом МВФ упродовж кількох десятиліть відігравав ключову роль у міжнародних зусиллях по боротьбі з непрозорими та часто дестабілізуючими трансфертами.

Існує кілька міжнародних структур, основне завдання яких – запобігти або протидіяти нелегальним фінансовим потокам [41]. Серед них варто виокремити наступні:

Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (*FATF*), яка встановлює стандарти міжнародних дій проти відмивання грошей і фінансування тероризму. *FATF* є міжнародною організацією, яка виконує ключову роль у протидії нелегальним фінансовим потокам, зокрема відмиванню грошей і фінансуванню тероризму. *FATF* розробляє і встановлює міжнародні стандарти і рекомендації щодо боротьби з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та іншими фінансовими злочинами. Ці стандарти включають в себе обов'язки держав-членів щодо виявлення та запобігання використанню фінансових систем для злочинної діяльності [27].

FATF проводить оцінку держав-членів щодо їх дотримання міжнародних стандартів у сфері боротьби зі відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Це включає перевірку законодавства, регулюючого фінансовий сектор, та ефективності його виконання. *FATF* сприяє розвитку міжнародної співпраці між державами у сфері боротьби зі злочинною фінансовою діяльністю, що передбачає обмін інформацією, спільні розслідування та

взаємну допомогу у правозахисних справах. *FATF* вивчає нові технології і методи, які можуть бути використані для відмивання грошей або фінансування тероризму, і розробляє рекомендації щодо їхнього контролю, а також сприяє зближенню законодавства різних країн та спільним зусиллям у боротьбі зі злочинними фінансовими потоками через розробку міжнародних стандартів та рекомендацій.

Глобальний форум з питань прозорості та обміну інформацією для цілей оподаткування (*Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes*), який встановлює стандарти автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки, включаючи розкриття справжніх власників анонімних юридичних структур. Ця структура налічує 171 члена, є провідною міжнародною організацією, яка працює над впровадженням глобальних стандартів прозорості та обміну інформацією в усьому світі.

Після того, як G20 оголосила про припинення банківської таємниці в 2009 році, міжнародна спільнота досягла великих успіхів у боротьбі з офшорними ухиленнями від сплати податків. Працюючи через Глобальний форум, країни та юрисдикції запровадили надійні стандарти, які забезпечили безпрецедентний рівень прозорості в податкових питаннях [38].

Глобальний форум розробляє міжнародні стандарти та практики щодо обміну інформацією для цілей оподаткування. Ці стандарти встановлюють вимоги до держав-членів стосовно збору, обробки та обміну інформацією про фінансові активи та доходи фізичних та юридичних осіб. Ця інституція проводить оцінку держав-членів з питань їхнього виконання міжнародних стандартів з прозорості та обміну інформацією для цілей оподаткування. Це допомагає перевірити відповідність законодавства та практики країн міжнародним стандартам та виявити можливі прогалини у їхньому виконанні.

Окрім цього Глобальний форум стимулює обмін інформацією між державами щодо фінансових активів та доходів громадян і компаній з метою забезпечення оподаткування належним чином, а також надає технічну допомогу державам-учасницям у розвитку їхніх систем обміну інформацією та

підготовці до виконання міжнародних стандартів. Встановлення таких вимог допомагає уникнути подвійного оподаткування, утруднює відмивання грошей та уникання податків та сприяє забезпеченню технічних можливостей для обміну даними та підготовку фахівців [29].

Комплексна система ОЕСР проти розмивання податкової бази та переміщення прибутку (BEPS) спрямована на уникнення сплати податків шляхом покращення відповідності міжнародним правилам оподаткування та вирішення нових податкових проблем, пов'язаних із цифровізацією економіки.

Рішення, засноване на консенсусі, що складається з двох компонентів, відіграє важливу роль у забезпеченні чесності та рівності в наших податкових системах і в консолідації міжнародної системи оподаткування перед обличчям нових і мінливих бізнес-моделей. Глобальна мінімальна ставка другого рівня встановлює мінімальну межу для корпоративної податкової конкуренції, яка забезпечить оподаткування багатонаціональних компаній (MNE) у кожній юрисдикції за ефективною мінімальною ставкою 15%, незалежно від того, де вони здійснюють свою діяльність, таким чином забезпечуючи рівні умови гри. Ця глобальна мінімальна система оподаткування в рамках другого рівня вже стала реальністю, і понад 50 юрисдикцій вживають заходів для впровадження [37].

Головні зусилля міжнародних організацій є надзвичайно важливими для створення міцної основи для боротьби з незаконними фінансовими потоками та сприяння фінансовій чесності в глобальному масштабі.

Висновки до розділу 1

Незаконні фінансові потоки та фінансові потоки, пов'язані з ухиленням від сплати податків, можуть суттєво вплинути на економічну стабільність країни та світової фінансової системи. Вони можуть виснажити валютні резерви, спотворити конкуренцію, завищити ціни на нерухомість та інші активи, зменшити податкові надходження та державні доходи. Вони

відволікають ресурси від державних витрат і можуть зменшити капітал, доступний для приватних інвестицій. Незаконні потоки також можуть сприяти подальшій злочинній діяльності, підривати верховенство права, підривати довіру до державних інститутів і загрожувати політичній стабільності країни. Крім того, такі фінансові потоки можуть негативно вплинути на економіку в цілому через потенційні переливи на інші економіки, включаючи поглиблення нерівності та послаблення соціальної єдності між країнами та всередині них.

Незаконні фінансові потоки означають переміщення грошей через кордони незаконними шляхами в обхід законодавчої та нормативної бази. Ці потоки часто пов'язані з різними формами кримінальної діяльності, такими як корупція, ухилення від сплати податків, відмивання грошей, торгівля наркотиками, фінансування тероризму та інші незаконні дії. Суть незаконних фінансових потоків полягає в їх маскованому характері, спрямованому на приховування їхнього походження, призначення та власності залучених коштів.

Зусилля по боротьбі з незаконними фінансовими потоками включають поєднання регуляторних заходів, примусових дій, міжнародного співробітництва та технологічних рішень, спрямованих на підвищення прозорості, підзвітності та цілісності глобальної фінансової системи.

Так, роль міжнародних організацій полягає в тому, щоб забезпечити ефективну систему контролю над фінансовими потоками та запобігти їх використанню для злочинної діяльності, зміцнюючи міжнародну співпрацю та встановлюючи стандарти для держав-членів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА МІЖНАРОДНОЇ ПРАКТИКИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ

2.1. Міжнародна практика фінансового контролю за незаконними фінансовими потоками з країн, що розвиваються

Незаконні фінансові потоки знижують ресурси у країн, що розвиваються, скорочуючи внутрішні витрати та інвестиції в такі державні послуги, як охорона здоров'я, освіта, інфраструктура та безпека. Незаконні фінансові потоки охоплюють транскордонне переміщення капіталу з метою приховування незаконної діяльності та ухилення від сплати податків та створюють серйозні проблеми для країн, що розвиваються. Вони позбавляють відповідну країну у край необхідних ресурсів для приватних та державних інвестицій, тим самим перешкоджаючи розвитку інфраструктури й економічному зростанню. Окрім цього незаконні фінансові потоки також сприяють політичним змінам, які йдуть супроводжуються ослабленням державних інститутів, зростанням корупції та гонитвою за рентою. На даний момент немає емпіричних кількісних даних щодо точного функціонування та значущості цих ефектів. Проте зрозуміло, що підходи до вирішення проблем мають виходити не лише від країн походження незаконних фінансових потоків, а й від країн-отримувачів – офшорних фінансових центрів із високим рівнем фінансової секретності [31].

Нелегальні фінансові потоки послаблюють фінансові системи країн, що розвиваються, перешкоджаючи економічному зростанню та можливостям будь-якого розвитку. Щорічно з країн, що розвиваються, нелегально виводяться величезні суми грошей. Ці незаконні фінансові потоки позбавляють країни, що розвиваються, ресурсів, які могли б бути використані

для фінансування таких сфер, як охорона здоров'я та освіта, послаблюючи їхні фінансові системи та економічний потенціал.

Ознака глибших провалів в управлінні: Незаконні потоки часто є симптомом провалів в управлінні, включаючи високий рівень корупції та слабкість інститутів у країнах, що розвиваються [35].

Перешкода на шляху скорочення бідності: Незаконні фінансові потоки виступають як обмеження зусиль зі скорочення бідності в Африці та інших регіонах, що розвиваються [18].

Залежність від зовнішньої допомоги: відтік капіталу з країн із низькими доходами та нестабільних держав впливає на їхню здатність самостійно вирішувати проблеми розвитку, що призводить до збільшення залежності від зовнішньої допомоги [18].

Необхідність покращення методів і механізмів управління: Боротьба з незаконними потоками вимагає поліпшення управління в його джерела за допомогою створення розумної ділової практики та ефективних інститутів у країнах [35].

Незаконні фінансові потоки, що походять з країн, що розвиваються, внаслідок відмивання грошей, ухилення від сплати податків та хабарництва часто досягають країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Визнаючи ці ризики, країни ОЕСР вживають заходів, щоб не стати притулком для нелегальних грошей.

Боротьба з незаконними фінансовими потоками залежить від якості національного регулювання, його реалізації та відповідності передовій міжнародній практиці. В оприлюдненому звіті [35] подані показники країн ОЕСР щодо дотримання основних міжнародних стандартів протидії незаконним фінансовим потокам. Головна увага приділяється п'яти напрямкам політики: відмивання грошей, ухилення від сплати податків, хабарництво, повернення активів та роль агентств-донорів. Незаконні фінансові потоки часто виводяться з країн, що розвиваються, через комерційну фінансову систему. За допомогою цієї системи відмиваються кошти з метою

приховування їхнього походження. Режими боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму (ПВК/ФТ) є ефективними інструментами щодо запобігання зберіганню, одержанню, переказу та управлінню незаконними коштами великими банками та фінансовими центрами.

Зусилля боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму регулюються рекомендаціями Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Режими боротьби з відмиванням грошей у країнах ОЕСР покращилися з моменту прийняття першого набору Рекомендацій у 2003 році, але не рівномірно в усіх напрямках. Загалом країни ОЕСР дотримуються ключових рекомендацій FATF на недостатньому рівні. Посиленої уваги потребують такі операції:

- запровадження процедур належної перевірки клієнтів;
- посилення відповідності вимогам бенефіціарної власності;
- забезпечення ефективного регулювання, моніторингу та дотримання санкцій, у тому числі для нефінансових підприємств і професій, фондів і постачальників корпоративних послуг.

Загалом «відмивання» або «очищення» брудних грошей відбувається у три етапи. На першому етапі такі кошти вводяться у фінансову систему; на другому – злочинні активи відокремлюються від їх джерела, як правило, через низку операцій, які можуть включати реальні або шахрайські покупки та продажі товарів і активів, інвестиційних інструментів або прості міжнародні банківські перекази; на третьому етапі – відбувається процес інтеграції, коли умовно «чисті» кошти надходять у легальну економіку та «реінвестуються» різними способами, наприклад, через купівлю нерухомості та інших інструментів інвестування.

Боротьба з міжнародним ухиленням від сплати податків є важливою проблемою, оскільки акумульовані суми виступають головним джерелом незаконних фінансових потоків із країн, що розвиваються. Так, країни Африки на південь від Сахари, мобілізують менше 17% свого ВВП у вигляді податкових надходжень. Для боротьби з податковими злочинами потрібний

ефективний обмін інформацією між країнами. Відтак з 2000 року кількість угод про обмін інформацією між країнами ОЕСР та країнами, що розвиваються, неухильно зростає. Хоча більшість угод, підписаних з 2005 року, відповідають стандартам Глобального форуму з прозорості та обміну інформацією для цілей оподаткування, існують резерви для покращення [35]. Автоматичний обмін інформацією може стати в цьому відношенні потужним інструментом, що стримує ухилянтів від сплати податків і збільшує суми податків, що добровільно сплачуються. Хоча автоматичний обмін інформацією отримує все більше визнання завдяки своїй ефективності, однак цей інструмент досі не набув достатнього поширення. Податкові системи країн, що розвиваються, потерпають від слабкого потенціалу й наявної корупції і тому часто не використовуються при обміні інформацією.

Боротьба з міжнародним хабарництвом теж виступає пріоритетним напрямом міжнародної політики щодо протидії нелегальним фінансовим потокам. Щорічно у вигляді хабарів виплачується близько 1 трильйона доларів США. Зниження хабарництва скорочує можливості отримання незаконних доходів і, отже, незаконних грошових потоків. Конвенція ОЕСР по боротьбі з хабарництвом, офіційно відома як Конвенція про боротьбу з підкупом іноземних державних посадових осіб у міжнародних ділових операціях, є важливою міжнародною угодою щодо боротьби з корупцією [8]. Конвенція криміналізує підкуп іноземних державних посадових осіб у міжнародних операціях. На відміну від багатьох інших антикорупційних інструментів, документ насамперед направлений на тих, хто пропонує хабарі. Конвенція встановлює юридично обов'язкові стандарти для країн, що її підписали, та заохочує до співпраці між країнами у справах про хабарництво за кордоном. Закон вимагає від країн притягти свої компанії до відповідальності за хабарництво. При цьому країни мають запроваджувати ефективні, пропорційні та стримуючі санкції.

Варто зауважити, що у країнах ОЕСР санкції за хабарництво за кордоном посилюються. Хоча експертні перевірки підтверджують, що країни ОЕСР

займають жорсткішу позицію проти корупції, близько половини країн ОЕСР ще не зазнали жодного судового переслідування. Деякі країни мають лазівки для хабарників у своїй законодавчій базі, включаючи занадто «розмиті» визначення або надто короткі терміни позовної давності; інші країни передбачають ускладнену процедуру доказування цього виду злочину. Щоб пом'якшити ці виклики, потрібні дієві механізми для розкриття хабарництва та притягнення до відповідальності давачів хабарів, включаючи покарання, які можуть стати вагомим стримуючим фактором.

Репатріація вкрадених активів до країни їх походження може надати країнам, що розвиваються, додаткові ресурси та стати потужним стримуючим чинником. У країнах, які досягли найбільших успіхів у відстеженні, заморожуванні та репатріації активів, існує правова база, яка допускає конфіскацію активів без винесення обвинувального вироку та цивільного переслідування. Довести, що саме ці активи пов'язані зі злочинною діяльністю, доволі складно. Одним з реальних способів протистояти цій проблемі є вимагати доказів того, що надмірне багатство має законне походження. Крім того, країни можуть робити свій внесок, беручи до уваги іноземні накази про конфіскацію та надаючи допомогу іноземним юрисдикціям. Гострими постають питання стосовно наявності відповідних ресурсів і підготовлених спеціалізованих підрозділів для розслідування викрадених активів і судового переслідування правопорушників, а також розширення обміну інформацією про справи щодо повернення активів між юрисдикціями та установами.

За останні роки донорські організації стали дедалі активніше брати участь у боротьбі з незаконними фінансовими потоками. Агентства підтримують організації громадянського суспільства та дослідників, які працюють над цими питаннями, а також заохочують керівництво країн нарощувати потенціал у боротьбі з ухиленням від сплати податків, відмиванням грошей та корупцією. Донорські агентства виступають з'єднувальною ланкою між країнами ОЕСР і країнами, що є джерелами

незаконних фінансових потоків. Вони відіграють ключову роль у боротьбі з незаконними фінансовими потоками та посилюють свій власний потенціал у питаннях запобігання та розслідування економічних злочинів.

До незаконних фінансових потоків у країнах, що розвиваються, відносять:

- комерційне ухилення від сплати податків, коли підприємства ухиляються від сплати податків за допомогою незаконних способів і засобів, таких як неправильне виставлення рахунків-фактур, зловживання трансфертним ціноутворенням;

- доходи від злочинної діяльності, наприклад, торгівля наркотиками, зброєю, корупція, організована злочинність, торгівля людьми тощо;

- корупційні зловживання, які відволікають фінансові ресурси від таких необхідних напрямів, як державне фінансування освіти, медицини, соціальне забезпечення;

- приховування незаконного походження коштів через міжнародні торгові операції, що зазвичай передбачає маніпуляції з торговими документами, рахунками-фактурами та переміщенням товарів і коштів через кордон. Таку форму відмивання грошей складно виявити, оскільки вона використовує складність глобальної торгівлі, зокрема щодо чіткого розрізнення між законними та незаконними транзакціями;

- операції, що супроводжуються виставленням завищених або занижених рахунків-фактур, наприклад, зловмисники можуть завищувати вартість імпортованих або експортованих товарів, щоб створити невідповідність між вартістю товарів і сумою переказу, або навпаки, занижувати вартість товарів, щоб уникнути сплати податків або митних зборів;

- операції з фальшивим виставленням рахунків, коли створюються фальшиві рахунки-фактури на товари чи послуги, які ніколи не були поставлені чи надані, а потім їх використовують для переказу коштів через кордон, приховуючи справжнє джерело їхнього походження;

– хабарництво з боку міжнародних компаній, які використовують країни, що розвиваються, як плацдарм для викачування їхніх внутрішніх ресурсів через корупційні схеми та механізми.

2.2. Аналіз та оцінка нелегальних фінансових потоків, пов'язані зі злочинністю, в Латиноамериканському регіоні

Джерелами незаконних фінансових потоків як у розвинених країнах, так і в країнах Латиноамериканського регіону є переважно ухилення від сплати податків, відмивання грошей, підкуп міжнародних компаній і неправильне визначення торгових цін. Ці практики включають переміщення фінансового капіталу з країни, порушуючи національне або міжнародне право. Нелегальні фінансові потоки можуть варіюватися від простих індивідуальних переказів коштів на приватні рахунки за кордоном без сплати податків до складних схем, організованих злочинними мережами з використанням багаторівневих структур для приховування власності. Крім того, ці потоки можуть походити від незаконної діяльності, такої як контрабанда, шахрайство чи корупція, або з законних джерел, але передаватись незаконно, наприклад, у випадках ухилення від сплати податків окремими особами та компаніями.

Національні дані щодо нелегальних фінансових потоків все ще обмежені в усьому світі, але з 2017 року, коли Генеральна Асамблея ООН ухвалила показник 16.4.1, було досягнуто значного прогресу («Загальна вартість вхідних і вихідних незаконних фінансових потоків») для моніторингу прогресу в досягненні Цілі сталого розвитку 16.4, яка спрямована на значне скорочення нелегальних фінансових потоків і потоків зброї до 2030 року [24].

Ціль 16.4 передбачає: до 2030 року суттєво скоротити незаконні фінансові потоки та потоки зброї, посилити відновлення та повернення викрадених активів і боротися з усіма формами організованої злочинності [39].

Управлінню Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності (UNODC) разом з Комісією ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) було доручено зберігати показник 16.4.1 сталого розвитку.

UNODC надало технічну допомогу для підтримки вимірювання нелегальних фінансових потоків в окремих країнах Африки, Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Латинської Америки. У кількох із цих країн ці зусилля завершилися розрахунком реальних оцінок нелегальних фінансових потоків.

Міжнародна класифікація злочинів для статистичних цілей (ICCS) [36] містить визначення незаконної діяльності, яку створюють незаконні фінансові потоки. Крім того, починаючи з 2017 року UNODC та UNCTAD вжили низку скоординованих дій, які призвели до створення концептуальної основи для статистичного вимірювання нелегальних фінансових потоків, впровадження пілотних вимірювань та розробки методичних вказівок для вимірювання незаконних фінансових потоків від обраної незаконної ринкової діяльності.

Так, пілотні дослідження для вимірювання нелегальних фінансових потоків були проведені в чотирьох різних країнах латиноамериканського регіону (Колумбія, Еквадор, Мексика та Перу). Ці дослідження збирали дані про незаконні ринки наркотиків і експлуатаційну діяльність, таку як контрабанда мігрантів. Концепції та методологія, прийняті в цих пілотних дослідженнях, відповідають визначенню нелегальних фінансових потоків, сформульованому в концептуальній структурі, а оцінки дійсні для вимірювання показника ЦСР 16.4.1 [39].

На Колумбію досі припадає найбільша частка вирощування кокаїнового куща та виробництва кокаїну в усьому світі [30]. У Колумбії вхідні нелегальні фінансові потоки відбуваються під час експорту виготовленого кокаїну, а також вони можуть виникати, коли жителі отримують дохід від участі в міжнародній мережі торгівлі кокаїном. Зовнішні нелегальні фінансові потоки виникають, коли проміжні ресурси (насамперед хімічні речовини), необхідні для виробничого процесу, імпортуються з-за кордону.

Розраховані дані щодо ввезення / вивезення нелегальних фінансових потоків внаслідок торгівлі кокаїном у Колумбії за аналізований період 2015-2019 рр. подано на рис. 2.1 та 2.2.

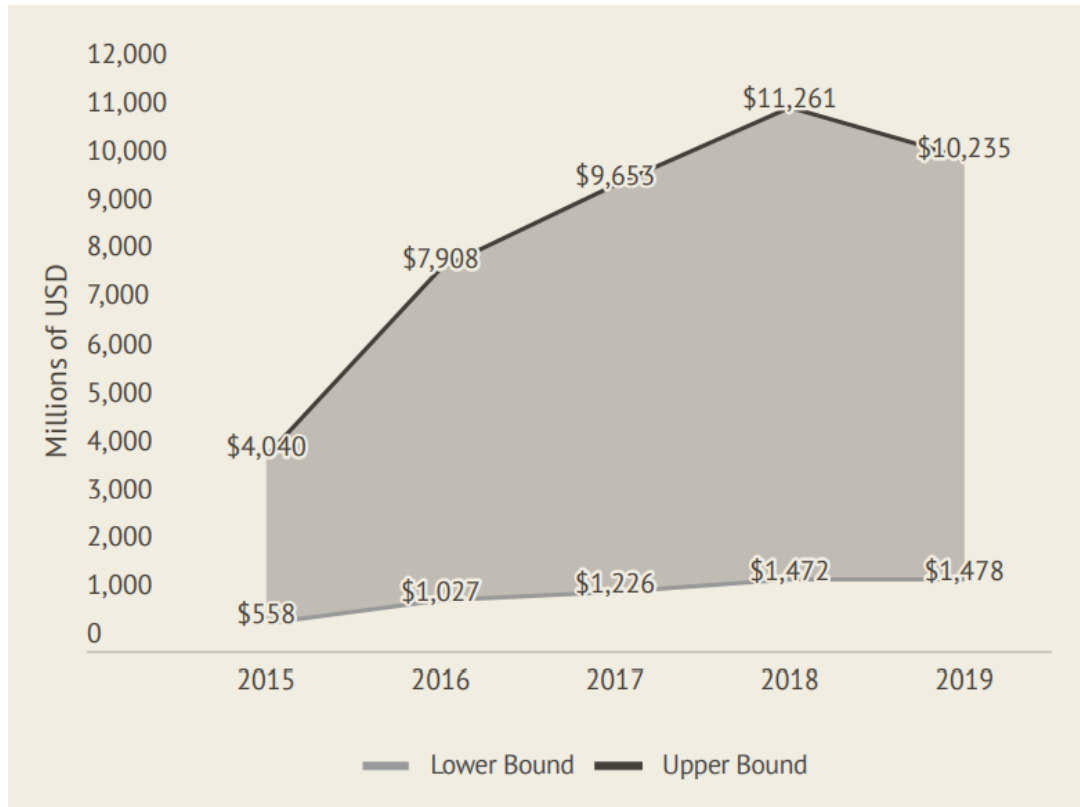

Рис. 2.1. Приблизний загальний обсяг ввезених нелегальних фінансових потоків, що є результатом торгівлі кокаїном у Колумбії, 2015-2019 рр., млн. доларів США [24, с. 8]

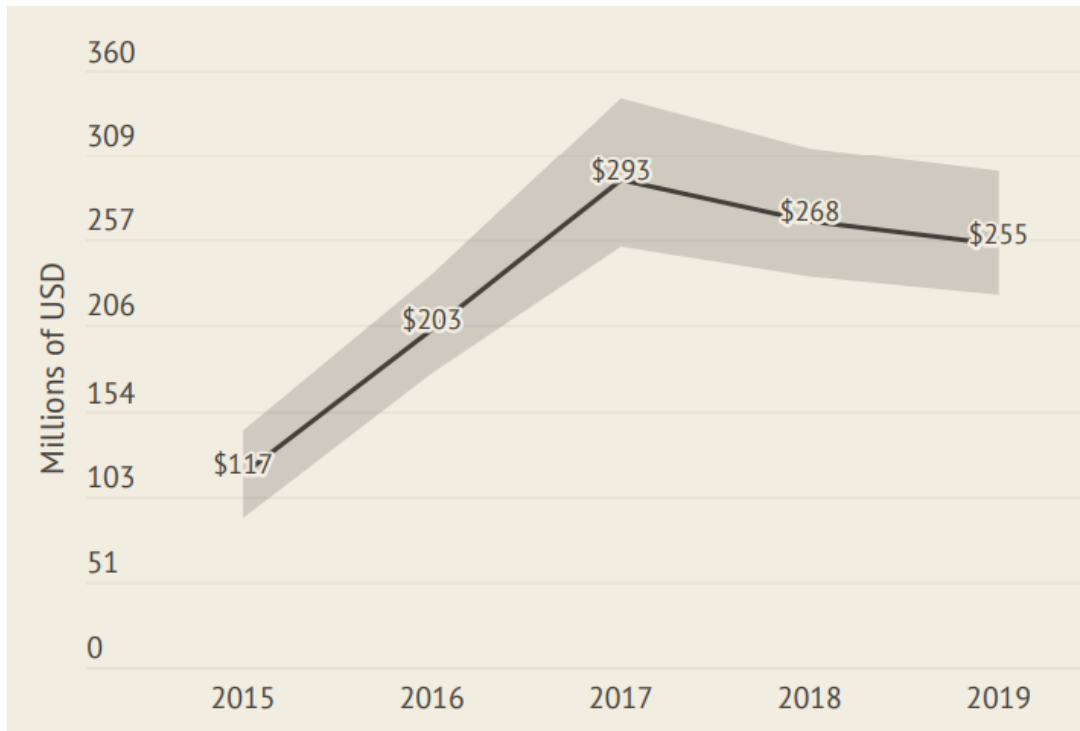

Рис. 2.2. Приблизний загальний обсяг вивезених нелегальних фінансових потоків, що є результатом торгівлі кокаїном у Колумбії, 2015-2019 рр., млн. доларів США [24, с. 9]

Еквадор є транзитною країною та країною походження мігрантів, багато з яких користуються послугами контрабанди. Транснаціональні злочинні групи також прагнуть діяти в країні через її близькість до основних виробників кокаїну в Андському регіоні (особливо Колумбії).

Незаконне ввезення мігрантів до США відбувається в основному через південний кордон країни з Мексикою і охоплює понад 800 000 незаконно ввезених мігрантів на рік [30]. У той же час торгівля наркотиками з Мексики в Сполучені Штати є дуже прибутковим бізнесом, оскільки метамфетамін, кокаїн і опіати/опіоїди становлять значну частину ринку незаконних наркотиків у регіоні [25].

Обсяги ввезених нелегальних фінансових потоків у результаті торгівлі наркотиками з Мексики до Сполучених Штатів протягом 2015-2018 рр. подано на рис. 2.3.

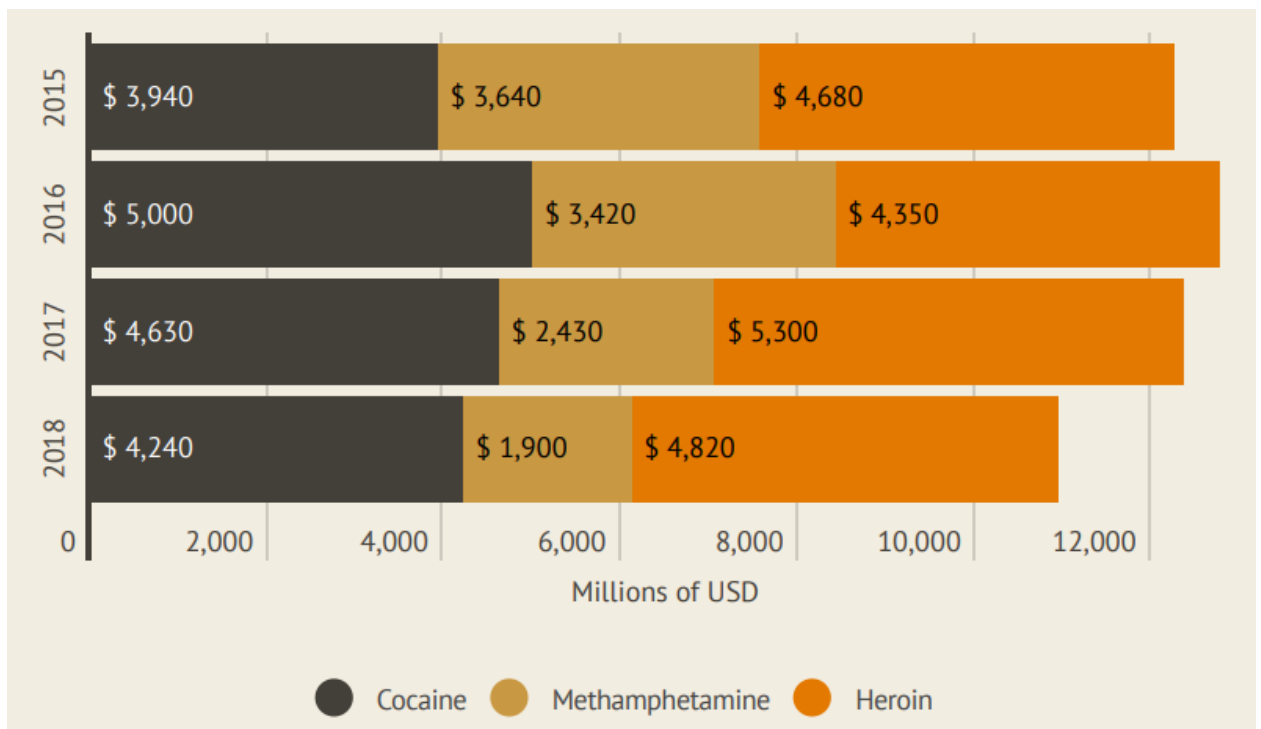

Рис. 2.3. Обсяги ввезених нелегальних фінансових потоків у результаті торгівлі наркотиками з Мексики до Сполучених Штатів, за видами наркотиків, 2015-2018 рр., млн. доларів США [24, с. 12]

На Перу припадає друга за величиною частка світових поставок кокаїну. Мешканці Перу торговці експортують кокаїн на ринки Південної Америки та отримують додатковий прибуток, продаючи кокаїн організаціям-нерезидентам, що займаються торгівлею наркотиками в Європі та позаконтинентальним експортом наркотиків.

Загалом обсяги нелегальних фінансових потоків сильно залежать від розташування кожної країни в ланцюжку постачання. Для країн-виробників вихідні нелегальні фінансові потоки в основному відображають вартість імпорту товарів, необхідних для виробничого процесу. Наприклад, вхідні нелегальні фінансові потоки, пов'язані з торгівлею кокаїном з Колумбії, оцінювалися в середньому від 1,2 до 8,6 мільярдів доларів США на рік з 2015 по 2019 рік, тоді як вихідні нелегальні фінансові потоки, пов'язані з торгівлею

кокаїном, оцінювалися в середньому в 227 мільйонів доларів (197-267 мільйонів доларів) щорічно за той же період.

Для транзитних країн із відносно обмеженим внутрішнім ринком вхідні нелегальні фінансові потоки зазвичай значно перевищують вихідні, головним чином через різницю між імпортними та експортними цінами. Наприклад, у період з 2015 по 2018 рік внутрішні нелегальні фінансові потоки, пов'язані з торгівлею кокаїном у Мексиці, оцінювалися в середньому в 4,5 мільярда доларів США (3,2–6,3 мільярда доларів США) у порівнянні з оцінкою зовнішніх нелегальних фінансових потоків від торгівлі кокаїном, що становить у середньому 338 мільйонів доларів США. (258-453 млн доларів США) на рік за той самий період.

Крім того, близькість до ринку призначення може бути вагомим чинником для високих рівнів нелегальних фінансових потоків у країні транзиту та країни-виробники через високі цінові надбавки, які характеризують пізніші етапи ланцюга постачання. У випадку Мексики загальні внутрішні оцінки нелегальних фінансових потоків, пов'язані з незаконним обігом наркотиків, показують, що торгівля героїном, кокаїном і метамфетаміном щорічно протягом 2015-2018 років приносила в середньому 12,1 мільярда доларів США (8-17 мільярдів доларів) вхідних нелегальних фінансових потоків. Для порівняння це приблизно дорівнює загальному середньому річному експорту сільськогосподарської продукції Мексики за той самий період (12,6 мільярда доларів). І цей показник вхідних нелегальних фінансових потоків є вищим для таких країн-виробників, як Афганістан, Колумбія та М'янма [24, с. 19].

Висновки до розділу 2

Нелегальні фінансові потоки становлять серйозну проблему для політичної та економічної безпеки в усьому світі, особливо для країн, що розвиваються. Корупція, організована злочинність, незаконна експлуатація

природних ресурсів, шахрайство в міжнародній торгівлі та ухилення від сплати податків так само шкідливі, як і відволікання грошей від суспільних пріоритетів.

Мобілізація внутрішніх ресурсів і нелегальні фінансові потоки тісно пов'язані, оскільки ухилення від сплати податків – практика незаконного приховування доходів від податкових органів і відправлення їх за кордон – перешкоджає зусиллям уряду з мобілізації внутрішніх ресурсів.

Глобальні оцінки показують, що нелегальні фінансові потоки є значними і їх обсяги постійно зростає. Незважаючи на те, що нелегальні фінансові потоки важко визначити кількісно, дослідники цієї проблеми визнають, що суми є значними та зростають, і що вони створюють серйозні проблеми, особливо в країнах, багатих на ресурси, а також у нестабільних країнах і країнах, які постраждали від конфліктів.

Аналіз та оцінка міжнародної практики здійснення фінансового контролю за незаконними фінансовими потоками дозволила виокремити такі ключові моменти: складність вимірювання цих потоків через їх незаконність і непрозорість; зв'язок з ухиленням від сплати податків; необхідність міцної міжнародної співпраці; складність точного визначення незаконних фінансових потоків; вплив нелегальних фінансових потоків на країни, що розвиваються; роль антилегалізаційних режимів протидії відмиванню коштів/фінансуванню тероризму; слабкі сторони систем протидії відмиванню коштів, які дозволяють незаконним коштам проникати в розвинені країни.

Крім того, боротьба з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, застосування ризик-орієнтованого підходу, посилення процедур належної перевірки клієнтів, сприяння обміну податковою інформацією, а також виявлення та повернення незаконно переведених коштів є ключовими кроками для ефективного вирішення цих проблем.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА НЕЛЕГАЛЬНИМ ФІНАНСОВИМ ПОТОКАМ

3.1. Стратегічні підходи до протидії нелегальним фінансовим потокам у розвинених країнах

У міжнародній практиці виокремлюють такі успішні стратегії контролю за незаконними фінансовими потоками:

1. Однією з ефективних стратегій є покращення підтримки та співпраці між країнами та міжнародними організаціями. Це може включати обмін інформацією, розвідувальними даними та найкращими практиками для посилення зусиль із виявлення та запобігання незаконним фінансовим потокам.

2. Зміцнення нормативно-правової бази, що передбачає прийняття законів і нормативних актів, які стосуються відмивання грошей, корупції, ухилення від сплати податків та іншої незаконної діяльності, створення ефективних механізмів контролю для забезпечення відповідності.

3. Підвищення фінансової прозорості, яку можна досягти за допомогою таких заходів, як встановлення вимог до фінансових установ повідомляти про підозрілі транзакції, підозрілу фінансову діяльність, запровадження реєстрів бенефіціарних власників і підвищення прозорості в процесах державних закупівель. Так, одним з дієвих заходів, який може стримувати нелегальні фінансові потоки, є публічне оприлюднення фінансової інформації. При цьому одним із видів операцій, які підлягають публічному розголошенню, є платежі приватного сектору державам. Поки такі ініціативи були зосереджені на видобувній галузі. Ініціатива прозорості видобувних галузей має на меті забезпечити оприлюднення як компаніями, так і урядами інформації про платежі урядам компаній у секторі [34]. Це повинно дати змогу

порівнювати цифри та досліджувати розбіжності, які вказують на наявність нелегальних фінансових потоків.

4. Зміцнення міжнародного співробітництва з огляду на те, що незаконні фінансові потоки не мають національних кордонів. Співпраця між країнами може включати взаємну правову допомогу, угоди про екстрадицію та спільні розслідування з метою відстеження та повернення незаконно здобутих доходів.

5. Ефективне використання потенціалу правоохоронних органів, фінансових установ та інших відповідних зацікавлених сторін для боротьби з незаконними фінансовими потоками. Така стратегія передбачає навчання фінансовим розслідуванням, аналізу розвідки та використання передових технологій, використання OSINT технологій.

6. Державно-приватне партнерство шляхом налагодження тісної співпраці між державним і приватним секторами. Ця співпраця може включати обмін інформацією, досвідом і ресурсами для посилення зусиль з виявлення та запобігання незаконній діяльності, протидії нелегальним фінансовим потокам.

Важливо зазначити, що зазначені стратегії не є вичерпними і що ефективність кожної стратегії може відрізнитися залежно від конкретного контексту та проблем, з якими стикаються різні країни. Реалізація комбінації цих стратегій, адаптованих до унікальних обставин кожної країни, може сприяти більш комплексному підходу до контролю за незаконними фінансовими потоками.

Заходи протидії нелегальним фінансовим потокам включають стратегії інституційної розбудови, міжнародного співробітництва та обміну інформацією, а також фіскальну прозорість. При цьому працівники контролюючих фінансових органів повинні розуміти природу проблеми незаконних фінансових потоків як перешкоди для економічного і соціального розвитку та мати відповідні навички щодо запобігання / протидії таким нелегальним потокам.

У Додатку Б зображено схему заходів боротьби з незаконними фінансовими потоками. Серед них виокремлюють *інституційну розбудову*. Так, справді деякі міжнародні ініціативи по боротьбі з нелегальними фінансовими потоками зосереджені на інституційній розбудові. Як і інші стратегії, стратегії інституційної розбудови відрізняються залежно від того, чи пов'язані ці потоки з корупцією чи податками.

У випадку протидії корупційним схемам, зусилля відповідних інституційних органів мають бути спрямовані на обмеження нелегальних фінансових потоків, пов'язаних з корупцією. Їхня мета – ускладнити або запобігти незаконному збагаченню фізичних осіб і переказу доходів, здобутих незаконним шляхом, за кордон. Серед державних установ провідну роль відіграють підрозділи фінансової розвідки (ПФР). Головне завдання таких органів – це виявляти підозрілі фінансові операції, тобто ті, які з великою ймовірністю можуть бути пов'язані з незаконною діяльністю. Повідомлення про такі операції часто є першими доказами, отриманими під час розслідування. Тому кожна країна потребує функціонуючого ПФР.

Коли кошти переміщуються за кордон, країні, яка прагне їх повернути, потрібні інституції, здатні проводити розслідування, судове переслідування та повернення активів. Крім ПФР, сюди входять і інші державні органи. Органи, відповідальні за розслідування та переслідування злочинів, такі як поліція та органи прокуратури, повинні мати відповідні людські та фінансові ресурси та бути незалежними від зовнішнього тиску. Шанси на успішне розслідування залежать від доказів, зібраних у країні походження коштів. Без таких доказів малоімовірно, що справа про повернення активів може бути передана до суду за кордоном. Йдеться про організації, які підтримують країни, що розвиваються, у нарощуванні їхньої спроможності щодо впровадження заходів протидії відмиванню грошей, включають Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC), Ініціативу Світового банку/UNODC з повернення вкрадених активів, Міжнародний валютний фонд (МВФ), деякі регіональні

органи влади, асоційовані з Групою розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) і різними двосторонніми агентствами розвитку.

Щодо протидії ухиленню від сплати податків, то законодавці (розробники) податкової політики та адміністратори особливо в більшості країн, що розвиваються, зіштовхуються зі значними ризиками та обмеженнями. Для ведення обліку та акумулювання податкових надходжень від мільйонів потенційних платників податків потрібна розвинена інфраструктура та кваліфікований персонал. У багатьох країнах додатковою перешкодою є великий неформальний сектор, який включає значну частку окремих платників податків і малих підприємств.

Співпраця та обмін інформацією

З урахуванням транснаціонального походження нелегальних фінансових потоків на етапі їх розслідування потрібна міжнародна співпраця, навіть у випадку, коли судовий процес відбувається лише в одній країні.

Співпраця між органами влади в різних країнах для розслідування злочинів з відмивання грошей і повернення активів, як правило, потребує контракту або меморандуму про взаєморозуміння. Якщо обидві країни ратифікували Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції (UNCAC), яка надає юридичні повноваження та зобов'язання співпрацювати, вони теоретично можуть ґрунтувати свою співпрацю на цій конвенції. Також можуть застосовуватися інші договори, які зосереджені на хабарництві (наприклад, Конвенція ОЕСР про боротьбу з хабарництвом).

Стосовно дотримання принципу конфіденційності, платники податків не дозволяють податковим органам ділитися інформацією про платників податків з органами влади в інших країнах, якщо це не дозволено податковою конвенцією чи угодою. У випадку з SABMiller це завадило податковим органам у шести відповідних африканських країнах обмінюватися інформацією на багатосторонній основі [34].

Податкові угоди можуть уповноважувати та зобов'язувати податкові органи обмінюватися інформацією декількома способами: при розкритті

інформації, що цікавить контрагента, після отримання запиту на інформацію про конкретного платника податків від іншого податкового органу або автоматично у випадках, коли платники податків одного країни ведуть фінансовий бізнес в іншій країні. Контракти можуть також дозволяти підписантам брати участь у розслідуваннях.

Фіскальна прозорість

Іншим заходом, який може слугувати для стримування нелегальних фінансових потоків, є оприлюднення фінансової інформації. Одним із видів транзакцій, які підлягають публічному розголошенню, є платежі приватного сектору у державний бюджет. Ініціатива прозорості як підприємств окремих галузей, так і всіх суб'єктів бізнесу має на меті забезпечити оприлюднення як компаніями, так і урядами інформації про платежі як в бюджет, так і з бюджету. Така вимога дасть змогу порівнювати цифри та досліджувати розбіжності, які можуть сигналізувати про наявність нелегальних фінансових потоків.

У розрізі цієї схеми кілька країн нещодавно вжили заходів, щоб вимагати від компаній, зареєстрованих на їхніх фондових біржах, надавати розбивку платежів урядам за країнами (і іноді за проектами).

Більші вимоги до прозорості фінансової інформації виникають у разі імплементації стандартів FATF (наприклад, зобов'язання банків та інших установ проводити належну перевірку клієнтів). Згідно запроваджених стандартів можна ідентифікувати право власності на банківські рахунки та інші активи, а також перевірити, чи не використовувалися вони для приховування доходів, отриманих злочинним шляхом.

Іншим типом розкриття інформації, запропонованим для транснаціональних компаній, є розбивка їхніх фінансових звітів за країнами, включаючи платежі урядам, а також доходи, прибутки та іншу інформацію. Не менш важливою є інформація про корпоративні податкові пільги. Разом з тим, відсутність такої інформації є загальною проблемою, яка перешкоджає здійснювати фінансовий контроль як з боку уряду, так і громадськості, тим самим відкриваючи можливості для корупції. Варто наголосити, що

неформальна робоча група ОЕСР з питань оподаткування та розвитку запропонувала кодекс поведінки державних службовців у цій сфері.

3.2. Перспективи застосування фінансових інструментів і технологій у виявленні та запобіганні нелегальним фінансовим потокам

У системі фінансового контролю проблема протидії нелегальним фінансовим потокам створює новий формат міжнародних відносин. Оскільки відповідні держструктури прагнуть підтримувати цілісність, прозорість та ефективність управління фінансовими потоками, вони постійно мають справу з низкою факторів, які впливають на прийняття рішень для досягнення відповідних результатів. Штучний інтелект, блокчейн і великі дані постають як трансформаційні сили, які пропонують безпрецедентні можливості для автоматизації, прозорості та аналізу технологічних процесів. Розвиток такого типу інновацій призводить до революційних змін у традиційній системі фінансового контролю, що дозволяє державним інституціям приймати вимогливі рішення на основі великих масивів даних і таким чином швидко вирішувати складні завдання. Впроваджуючи інноваційні технології, такі структури водночас зіштовхуються з соціальними проблемами, їх соціально-економічними наслідками та намагаються пом'якшити пов'язані з цим негативні впливи на співробітників, клієнтів і суспільство в цілому.

Вплив інформаційних технологій на джерела незаконних прибутків є нерівномірним. З одного боку, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) створили нові та сприяли традиційним способам незаконної наживи та відмивання грошей. З іншого боку, немає прямого зв'язку між ІКТ та певними видами діяльності, такими як хабарництво та корупція, які вважаються важливим джерелом незаконних фінансових потоків.

Звичайно, будь-яка незаконна діяльність може бути замаскована шляхом анонімного переказу коштів або генерування великих сум грошей шляхом

накопичення невеликих сум. У контексті досліджуваної проблематики аналізуються два аспекти проблеми інформаційних технологій і незаконних фінансових потоків: як цифрові технології можуть полегшити процес отримання незаконних прибутків і як технологічні розробки впливають на незаконні грошові перекази.

Існує кілька способів, за допомогою яких технологія полегшує процес отримання незаконних прибутків, зокрема:

- розвиток нових видів злочинності (наприклад, кіберзлочинності) і, як наслідок, збільшення кримінальної сірої економіки. Цей підпільний цифровий ринок, де деякі зловмисники спеціалізуються лише на злочинах із використанням цифрових технологій, уже став незалежним джерелом незаконного заробляння грошей.

- «переміщення» традиційної організованої злочинності в Інтернет: використання цифрових технологій для безпечного зашифрованого зв'язку, для комерції, обміну інформацією та сприяння незаконній діяльності в офлайновому світі.

- практики ухилення від сплати податків завдяки цифровим технологіям [42].

Одним із важливих нововведень у сучасній системі фінансового контролю є багатопланове використання штучного інтелекту (ШІ). Безсумнівно, алгоритми ШІ, які аналізують величезні обсяги фінансових даних, здатні виявляти аномалії та прогнозувати потенційні ризики з більшою точністю та швидкістю порівняно з традиційними методами. Однак такі нововведення створюють соціальні проблеми. По-перше, заміна робочих місць людей автоматизацією на основі штучного інтелекту викликає занепокоєння серед працюючого населення щодо можливого безробіття та необхідності перекваліфікації робочої сили. Швидкі темпи технічного прогресу вимагають від співробітників адаптації та отримання нових навичок. Однак не всі люди мають необхідні навички для ефективного використання цих інновацій, тому

заповнення цієї прогалини є вирішальним для соціально збалансованого впровадження нових систем фінансового контролю.

По-друге, надто чіткі алгоритмічні завдання можуть призвести до дискримінаційних практик у таких сферах, як оцінка (атестація) працівників або прийняття рішення про взяття кредиту. Щоб вирішити або уникнути подібних проблем, необхідно визнати перевагу людського фактору в нагляді, почати з довгострокових інвестиційних програм у розвиток людського капіталу та забезпечити прозорість розробки алгоритмів [13].

Не менш важливим нововведенням є впровадження технології блокчейн для цілей фінансового контролю. Blockchain забезпечує безпечну та неавторизовану книгу транзакцій, що забезпечує більшу прозорість і можливість відстеження в реальному часі. Ця технологія перспективна для покращення фінансової звітності, спрощення процесу аудиту, проведення безпечних транскордонних транзакцій тощо. Проте правовий статус інформації, що зберігається на блокчейн-платформах, залишається невизначеним. Виникають питання щодо правового статусу власності на дані, контролю доступу та відповідальності у разі помилок або невідповідностей. Тому встановлення чітких юридичних меж навколо технології блокчейн має вирішальне значення для її широкого впровадження та забезпечення відповідального управління інформацією [13].

Можливості використання фінансових інструментів і технологій для виявлення та запобігання незаконним фінансовим потокам, безумовно, полегшують роботу контролюючих органів у протидії цим злочинам. Виявлення та запобігання нелегальним фінансовим потокам має вирішальне значення для підтримки цілісності фінансової системи та боротьби з незаконною діяльністю. Фінансові інструменти – це інструменти, які використовуються на фінансових ринках для здійснення грошових операцій і управління ризиками. Їх можна використовувати для виявлення та запобігання незаконним фінансовим потокам кількома способами:

1. Системи моніторингу транзакцій: фінансові установи можуть використовувати складні системи моніторингу транзакцій для виявлення підозрілої діяльності та транзакцій. Ці системи використовують алгоритми та штучний інтелект для аналізу великих обсягів даних і позначення потенційно незаконних транзакцій.

2. Процедура «Знай свого клієнта» (KYC), яка вимагає від фінансових установ перевіряти особу своїх клієнтів і оцінювати ризики, пов'язані з їхніми транзакціями. Впроваджуючи суворі заходи KYC, установи можуть зменшити ймовірність незаконних фінансових потоків.

3. Моделі оцінки ризиків: фінансові установи можуть розробляти моделі оцінки ризиків для оцінки ймовірності того, що певні операції пов'язані з незаконною діяльністю. Ці моделі використовують різноманітні індикатори та точки даних для призначення балів ризику транзакціям, що дозволяє установам визначати пріоритетність своїх зусиль моніторингу.

Технологічний прогрес відкриває нові можливості для виявлення та запобігання незаконним фінансовим потокам. Ось кілька перспективних технологічних рішень у цій сфері:

Технологія блокчейн: технологія блокчейн забезпечує прозорість, незмінність і відстежуваність, що робить її потенційно потужним інструментом у боротьбі з незаконними фінансовими потоками. Реєструючи транзакції в децентралізованій книзі, блокчейн може підвищити видимість фінансової діяльності та зменшити ризик шахрайства та відмивання грошей.

Штучний інтелект і машинне навчання: алгоритми штучного інтелекту та машинного навчання можуть аналізувати величезні обсяги фінансових даних, щоб виявити закономірності та аномалії, пов'язані з незаконними фінансовими потоками. Ці технології можуть постійно навчатися та адаптуватися, з часом покращуючи свої можливості виявлення.

Аналітика даних: передові методи аналізу даних можна використовувати для виявлення прихованих зв'язків і мереж, залучених до нелегальних фінансових потоків. Аналізуючи структуровані та неструктуровані дані,

фінансові установи та регуляторні органи можуть отримати цінну інформацію про незаконну діяльність.

Таким чином, перспективи використання фінансових інструментів і технологій у виявленні та запобіганні незаконним фінансовим потокам є очевидними. Системи моніторингу транзакцій, процедури КУС, моделі оцінки ризиків, технологія блокчейн, штучний інтелект і машинне навчання, а також аналіз даних сприяють підвищенню ефективності зусиль у боротьбі з незаконною фінансовою діяльністю. Використовуючи ці інструменти, фінансові установи та регуляторні органи можуть краще захистити цілісність фінансової системи та захиститися від нелегальних фінансових потоків.

3.3. Досвід США у реалізації антикорупційної стратегії як форма протидії нелегальним фінансовим потокам

Досвід Сполучених Штатів у реалізації антикорупційної стратегії відіграє ключову роль у протидії нелегальним фінансовим потокам. США мають суворе законодавство щодо протидії корупції та нелегальним фінансовим операціям. Наприклад, закон «Протидія корупції закордоном» (FCPA) визначає правила щодо хабарництва та корупції, які стосуються американських компаній, які діють за кордоном. У США існують організації, такі як Федеральне бюро розслідувань (FBI) та Міністерство фінансів США, які відповідають за моніторинг та розслідування нелегальних фінансових діяльностей. Ці органи співпрацюють з іншими країнами та міжнародними організаціями для виявлення та припинення глобальних мереж корупції та нелегальних фінансових операцій.

США активно підтримують ініціативи щодо прозорості та відкритості у фінансових операціях. Наприклад, Державний департамент та інші органи уряду активно сприяють ініціативам, які спрямовані на підвищення прозорості у фінансовому секторі. Окрім цього США є активним учасником міжнародних

ініціатив у сфері протидії корупції та нелегальним фінансовим операціям. Вони співпрацюють з іншими країнами та міжнародними організаціями для розробки спільних стратегій та обміну інформацією.

Важливою складовою антикорупційної стратегії є ефективна система судової влади. У США існують незалежні судові органи, які відповідають за розгляд справ щодо корупції та нелегальних фінансових операцій, що сприяє забезпеченню правової держави та дотриманню закону.

Державний департамент США у 2023 році оприлюднив План реалізації Антикорупційної стратегії США [43]. Цей план інформує про діяльність Департаменту щодо реалізації Антикорупційної стратегії у 2023-2025 роках. Окреслено види діяльності, які підпорядковані стратегічній меті та деталізовано заходи щодо її виконання. Зазначений план доповнює ініціативи та плани Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), визначені в його антикорупційній політиці на 2022 рік. Фінансування зазначених у Плані заходів диференційовано за термінами виконання, зокрема: короткий (до 6 місяців), середній (від 6 місяців до 2 років) і довгостроковий (більше 2 років).

Держдепартамент звітуватиме про прогрес через внутрішнє керівництво та Раду національної безпеки щорічно, а при потребі – частіше. Окрім цього передбачено щорічне звітування перед Конгресом про прогрес у досягненні цілей стратегії та оприлюднення звіту про хід реалізації стратегії.

Ключовим напрямом Антикорупційної стратегії США є боротьба з незаконним фінансуванням. Для її виконання передбачено таких два завдання:

- 1) усунення недоліків у режимі боротьби з відмиванням грошей США;
- 2) співпраця з партнерами та союзниками щодо усунення недоліків.

У разі успішного виконання цих завдань, Держпартамент інформуватиме та організовуватиме міжвідомчі дискусії з питань удосконалення механізмів боротьби з відмиванням грошей, протидії нелегальним фінансовим потокам. Особливо важливим є питання посилення спроможності суб'єктів

кримінального правосуддя разом з правоохоронними органами боротися з корупцією та пов'язаними з нею злочинами.

Головні цілі антикорупційної стратегії США включають:

1. Розширення антикорупційних ресурсів і міжвідомчої співпраці. Стратегія спрямована на покращення боротьби з корупцією шляхом впровадження загальнодержавного підходу, створення нових антикорупційних робочих груп і зміцнення міжвідомчої співпраці для ефективної боротьби з корупцією.

2. Підвищення прозорості для боротьби з незаконним фінансуванням. стратегія наголошує на просуванні ініціатив щодо прозорості для вирішення проблеми транснаціонального незаконного фінансування та запобігання експлуатації фінансової системи корумпованими особами. Це включає в себе майбутні правила, спрямовані на непрозорі галузі та посилення вимог до звітності для боротьби з відмиванням грошей і незаконною фінансовою діяльністю.

3. Притягнення корупціонерів до відповідальності: Стратегія зосереджена на забезпеченні відповідальності осіб, які беруть участь у корупційній діяльності. Сюди входить запуск ініціатив щодо виявлення та припинення іноземного хабарництва, створення програм повернення активів для виявлення та повернення викрадених активів, пов'язаних з іноземною корупцією, а також роботу з приватним сектором для забезпечення дотримання антикорупційних програм відповідності.

4. Підтримка та зміцнення багатосторонньої антикорупційної архітектури: Уряд США прагне зміцнювати міжнародні антикорупційні ініціативи, зобов'язання та стандарти для сприяння реальним покращенням боротьби з корупцією в усьому світі. Це включає впровадження суворих заходів прозорості, створення стійких інституцій безпеки та співпрацю з міжнародними форумами, такими як G7 та G20, для ефективної боротьби з корупцією.

5. Покращення дипломатичного співробітництва та залучення іноземних джерел допомоги: стратегія наголошує на визначенні пріоритету антикорупційних зусиль у дипломатичних відносинах, переоцінці критеріїв міжурядової допомоги, розширенні програм допомоги, спрямованих на боротьбу з корупцією, зміцненні антикорупційного потенціалу державного сектору та підтримка суб'єктів громадянського суспільства у боротьбі з корупцією.

Загалом система фінансового контролю у США спрямована на стримування нелегальних фінансових потоків. Однак варто наголосити, що корупціонери і пов'язані з ними особи вишукують вразливі місця в американському законодавстві, фінансовій системі та міжнародних фінансових системах, щоб приховати право власності на активи та відмити доходи, отримані від їх незаконної діяльності. Будучи найбільшою економікою світу, Сполучені Штати несуть відповідальність за усунення прогалин у власній системі фінансового регулювання та співпрацюють у цьому напрямку з партнерами. Така співпраця передбачає:

- розроблення правил щодо прозорості бенефіціарної власності, щоб допомогти виявити зловмисників, які ховаються за непрозорими корпоративними структурами;
- запровадження відповідних процедур щодо ідентифікації осіб, які займаються операціями з нерухомістю, щоб виявити, коли нерухомість використовується для приховування незаконно здобутих доходів або відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом;
- налагодження спільних дій з Конгресом в рамках існуючих правил, щоб ускладнити певним учасникам фінансової системи, зокрема юристам, бухгалтерам, фондам і постачальникам корпоративних послуг, ухилятися від фінансового контролю;
- проведення багатосторонніх форумів, дипломатичних зустрічей з країнами-партнерами, залучення правоохоронних органів для ефективнішої

боротьби з відмиванням грошей, що сприятиме більшій прозорості міжнародної фінансової системи [26].

Уряд США притягує корупціонерів до відповідальності, оцінюючи іноземних осіб, причетних до великих обсягів корупції, і призначаючи їх як громадянина спеціального призначення згідно з Глобальним законом Магнітського про відповідальність за права людини [40]. Така оцінка включає в себе розгляд різних факторів, наприклад, чи уряд країни активно розслідує та переслідує корупційні діяння, вживає заходів для запобігання корупції, забороняє державним службовцям брати участь у корупційній діяльності та утримується від переслідування жертв корупції чи викривачів. Крім того, уряд США притягує корупціонерів до відповідальності, реалізуючи ініціативи щодо співпраці з країнами-партнерами для виявлення та запобігання іноземному хабарництву, створюючи програми повернення активів для виявлення та повернення викрадених активів, пов'язаних з іноземною корупцією, і співпрацюючи з приватним сектором для забезпечення боротьби з корупційними проявами.

Безумовно досвід США у реалізації антикорупційної стратегії є цінним орієнтиром для решти світу у протидії нелегальним фінансовим потокам, які становлять загрозу фінансовій стабільності та розвитку світової економіки.

Висновки до розділу 3

У сучасних умовах актуалізується питання використання фінансових інструментів і технологій для виявлення та запобігання незаконним фінансовим потокам, досліджуються потенційні можливості фінансових інструментів і технологій у боротьбі з незаконною фінансовою діяльністю. Йдеться, насамперед, про розробку стратегій, прийняття інноваційних рішень, як використовувати цифрові рішення, такі як блокчейн, цифрове оподаткування та інші цифрові технології для вирішення проблем, пов'язаних із незаконними фінансовими потоками. Досліджуючи роль технологій у

відстеженні активів, збільшенні прозорості та ефективності моніторингу новітні технології здатні посилити боротьбу з фінансовими злочинами за допомогою інноваційних підходів і співпраці між різними зацікавленими сторонами у фінансовому секторі.

Загалом система фінансового контролю в США спрямована на стримування незаконних фінансових потоків. Однак варто зазначити, що корумповані особи та їхні спільники шукають лазівки в законодавстві США, фінансовій системі та міжнародних фінансових системах, щоб приховати право власності на активи та відмити доходи, отримані від своєї незаконної діяльності.

У США діють суворі закони проти корупції та незаконних фінансових операцій. США активно підтримують ініціативи щодо прозорості та відкритості фінансових операцій, беруть активну участь у міжнародних ініціативах у сфері боротьби з корупцією та незаконними фінансовими операціями, співпрацюють з іншими країнами та міжнародними організаціями у розробці спільних стратегій та обміні інформацією. У Сполучених Штатах існують незалежні судові органи, які компетентні розглядати справи про корупцію та незаконні фінансові операції, що сприяє верховенству права та повазі до законів.

ВИСНОВКИ

У сучасних економічних умовах зростання ризику здійснення нелегальних фінансових операцій, легалізації доходів, одержаних злочинною діяльністю, створює умови для посилення загрози дестабілізації світової економічної системи загалом та сповільнення темпів соціально-економічного розвитку, особливо в країнах, що розвиваються. Пожвавлення ділової активності в міжнародній економіці, високі темпи розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій, що використовуються в процесі фінансової діяльності, вимагають постійного вдосконалення інституційного забезпечення та методів боротьби зі злочинністю в сфері протидії нелегальним фінансовим потокам. Така ситуація потребує активної взаємодії національних органів фінансової розвідки з міжнародними фінансовими організаціями щодо обміну досвідом та спільних зусиль у боротьбі з організованою злочинністю у фінансовому секторі.

Незаконні фінансові потоки стосуються грошей, які незаконно зароблені, передані або використані. Ці потоки мають значний негативний вплив на економіку, перешкоджаючи розвитку та підриваючи фінансові системи. Існують різні види незаконних фінансових потоків, зокрема ухилення від сплати податків, корупція, відмивання грошей, кібершахрайство та ін. Ухилення від сплати податків передбачає ухилення фізичних або юридичних осіб від сплати податків незаконним шляхом. Корупція передбачає зловживання владою для отримання особистої вигоди, часто пов'язане з хабарництвом і розкраданням. Відмивання грошей – це процес приховування походження незаконно отриманих грошей. Кібершахрайство передбачає використання технологій для вчинення фінансових злочинів. Ці потоки часто використовують різні фінансові установи, як-от банки, постачальники платіжних послуг і постачальники послуг віртуальних активів. Характеристики незаконних фінансових потоків охоплюють їх секретний

характер, складність і транскордонний характер, що ускладнює їх виявлення та ефективну боротьбу.

Незаконні фінансові потоки, які не обмежуються злочинністю, корупцією та ухиленням від сплати податків, викликають дедалі більше занепокоєння в усьому світі. Серед Цілей сталого розвитку (ЦСР) є ціль щодо стримування потоку незаконних коштів. Однак немає консенсусу щодо точного визначення незаконних фінансових потоків або способів їх вимірювання. Окремі дослідники стверджують, що це визначення охоплюватиме незаконну поведінку, таку як податкове шахрайство та ухилення від сплати податків, а також законну поведінку, яка зменшує податкові надходження.

Разом з тим, варто наголосити на основних проблемах (викликах) у здійсненні фінансового контролю за незаконними фінансовими потоками, до яких належать:

- вимірювання масштабів та обсягів незаконних фінансових потоків, які найчастіше приховані та їх важко відстежити через їхній протиправний характер;
- забезпечення дотримання правил боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, які, як правило, складні та потребують значних ресурсів для ефективної реалізації;
- боротьба з корупцією та хабарництвом, які можуть сприяти незаконним фінансовим потокам та підірвати зусилля щодо їх контролю;
- координація міжнародних зусиль щодо боротьби з незаконними фінансовими потоками, яка може бути ускладнена відмінностями в нормативно-правовій базі, а також політичними та культурними відмінностями;
- забезпечення того, щоб фінансові установи та фахівці знали про свої обов'язки повідомляти про підозрілі транзакції та були навчені виявляти та запобігати незаконним фінансовим потокам;

- вирішення проблеми використання податкових гаваней та інших офшорних фінансових центрів, які можуть сприяти незаконним фінансовим потокам та ускладнити відстеження кінцевого пункту призначення коштів або кінцевого бенефіціарного власника;
- робота з персоналом фінансових установ (в Україні – відповідальних працівників суб'єктів первинного фінансового моніторингу) про їх обов'язок повідомляти про підозрілі фінансові операції чи діяльність; набуття навиків виявляти та/або запобігати незаконним фінансовим потокам;
- вирішення проблеми використання нових технологій та платіжних систем, які можуть бути використані для полегшення незаконних фінансових потоків та ускладнення їх відстеження та контролю;
- дотримання банківської чи комерційної таємниці у роботі з клієнтами, що може ускладнити відстеження кінцевого призначення коштів та перешкодити ефективному фінансовому контролю.

Головну роль відіграє нормативно-правова база, яка включає закони, нормативні акти та механізми протидії нелегальним фінансовим потокам, спрямовані на забезпечення прозорості, підзвітності та відповідності у фінансовому секторі.

Аналіз та оцінка міжнародної практики фінансового контролю за незаконними фінансовими потоками включає вивчення різноманітних заходів і стратегій, які впроваджуються країнами та міжнародними організаціями для боротьби з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та іншою незаконною фінансовою діяльністю.

Для стримування незаконних фінансових потоків використання цифрових технологій стало одним із переважних методів серед інших методів, таких як усунення прогалин у податковому законодавстві. Реалізація відповідних заходів допоможе країнам акумулювати кошти для соціально-економічних заходів, зокрема для боротьби з бідністю. Цей проект має на меті з'ясувати, як цифрове оподаткування допомогло країнам зупинити потік незаконних фінансів. Існування вразливих фінансових систем сприяє

зменшенню податкових надходжень, що призводить до обмеження соціально-економічного розвитку. Серед політичних рекомендацій найбільш дієвою вважається співпраця між різними гілками влади. Політика має бути спрямована на зміцнення інституцій для дотримання верховенства права, виконання договірних зобов'язань і захисту прав власності в юрисдикціях. Країни повинні активно прагнути до зміцнення міжнародного фінансового та технічного співробітництва для боротьби з незаконними фінансовими потоками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранов Р. О. Організаційно[правові засади формування державної політики запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 14. С. 93-97.
2. Баранова Д.А. Розвиток державного фінансового контролю в Україні як чинника інтеграції до ЄС та інструменту подолання кризових явищ в економіці. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 10. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=760>
3. Глущенко О. О., Семененко І. Б. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія К. : УБС НБУ, 2014. 386 с.
4. Дропа Я.Б., Тесля С. М., Піхоцька М. Р. Розвиток системи фінансового моніторингу як складової частини формування ефективного контролю й безпеки в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 37. С. 35-43.
5. Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobitnictvo/mizhnarodni-organizaci/egmontska-grupa-pidrozdiliv-finansovoji-rozvidki.html>
6. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
7. Ключка О.В., Ключка С.С. Світова практика організації державного фінансового контролю та можливість її адаптації в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2021. №6 (240). С. 93-104.
8. Конвенція про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MU97640?ed=1997_11_21

9. Лазарева Н. Міжнародна практика фінансового контролю. Національний юридичний журнал. 2015. Грудень. С. 84-88. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/6/18.pdf>
10. Марушко Н.С., Воляник Г.М. Нелегальні фінансові потоки: базові дефініції та класифікація. Науковий вісник НЛТУ України. 2023. Т. 33. № 22. С. 60-66. URL: https://www.researchgate.net/publication/370930634_Nelegalni_finansovi_potoki_bazovi_definiciji_ta_klasifikacija
11. Міжнародні стандарти щодо боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення (рекомендації FATF). URL: https://www.fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9/FATF%20Recommendations_UKR_15_03_2023.pdf
12. Про Генеральних інспекторів США. Вбудовані сторожові системи уряду США <https://www.greelane.com/uk>
13. Ревак І.О., Підхомний О.М., Винник С.С. Розвиток інновацій у системі фінансового контролю підприємницьких структур: соціальні проблеми впровадження та правовий статус інформаційних ресурсів. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2023. № 11 С. 51-58.
14. Рекомендації FATF міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Методологія з оцінки технічної відповідності рекомендаціям FATF та ефективності систем протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму. Правила процедури 5-го раунду взаємних оцінок комітетом MONEYVAL. лютий 2023 року. 289 с. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D>

0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8/UKR_Compilation%20book%20June%202023.pdf

15. Рекуненко І.І., Кобець Ж.О., Швидько І.О. Особливості формування та застосування системи фінансового моніторингу в Україні. *Вісник Сумського державного університету. Серія “Економіка”*. 2020. № 1. С.104-117.

16. About the Egmont Group. URL: <https://egmontgroup.org/about/>

17. About the US Inspectors General. URL: <https://www.thoughtco.com/about-the-office-of-inspector-general-3322191>

18. Background Paper I: Macroeconomic Impact of Illicit Financial Flows (IFF). (2023). Review of The Fund’s AML/CFT Strategy-Background Papers. International Monetary Fund. Legal Dept. URL: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/007/2023/053/article-A001-en.xml>

19. Citizen-based Monitoring of Development Cooperation to Support Implementation of the 2030 Agenda. *Development Cooperation Forum*. October 2015, No. 9. 11 p.

20. Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money (MONEYVAL). URL: <https://www.coe.int/en/web/moneyval>

21. Committee on the Global Financial System. URL: <https://www.bis.org/cgfs/index.htm>

22. Conceptual Framework for The Statistical Measurement of Illicit Financial Flows. URL: <https://unctad.org/publication/conceptual-framework-statistical-measurement-illicit-financial-flows>

23. Conceptual Framework for the Statistical Measurement of Illicit Financial Flows. October 2020. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/IFF/IFF_Conceptual_Framework_for_publication_15Oct.pdf

24. Crime-Related Illicit Financial Flows: Latest Progress. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/IFF/2023/IFFs_Estimates_Report_2023-final-11dec2023.pdf

25. Drug Trafficking & Cultivation. dataUNODC. URL: <https://dataunodc.un.org/dp-drug-seizures>
26. Fact Sheet: U.S. Strategy on Countering Corruption. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/12/06/fact-sheet-u-s-strategy-on-countering-corruption/>
27. FATF. URL: <https://www.fatf-gafi.org/>
28. Financial Crime Risk Management. URL: <https://www.fiserv.com/en/solutions/financial-performance-risk/financial-crime.html>
29. Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes. URL: <https://www.oecd.org/tax/transparency/>
30. Global Report on Cocaine 2023. Local dynamics, global challenges. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/cocaine/Global_cocaine_report_2023.pdf
31. Herkenrath M. Illicit Financial Flows and their Developmental Impacts: An Overview. URL: <https://journals.openedition.org/poldev/1863>
32. Illicit Financial Flows (IFFs). The World Bank. 2017. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/brief/illicit-financial-flows-iffs>
33. Illicit Financial Flows and Asset Recovery in Ukraine. Research Paper 2021. URL: https://unicri.it/sites/default/files/2021-06/Illicit%20Financial%20Flows%20and%20Asset%20Recovery%20in%20Ukraine_1.pdf
34. Illicit financial flows and measures to counter them: An introduction. U4 Brief September 2012 No 9. URL: <https://www.u4.no/publications/illicit-financial-flows-and-measures-to-counter-them-an-introduction.pdf>
35. Illicit Financial Flows from Developing Countries: Measuring OECD Responses. URL: https://www.oecd.org/corruption/illicit_financial_flows_from_developing_countries.pdf

36. International Classification of Crime for Statistical Purposes (ICCS). URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/crime/ICCS/ICCS_English_2016_web.pdf
37. Outcome Statement on the Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy. URL: <https://www.oecd.org/tax/beps/outcome-statement-on-the-two-pillar-solution-to-address-the-tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-july-2023.pdf>
38. Putting an end to offshore tax evasion. URL: <https://www.oecd.org/tax/transparency/>
39. SDG 16 Indicators. URL: <https://www.sdg16hub.org/landing-page/sdg-16-indicators>
40. The Global Magnitsky Human Rights Accountability Act: Scope, Implementation, and Considerations for Congress. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46981#:~:text=The%20Global%20Magnitsky%20Human%20Rights%20Accountability%20Act%2C%20enacted,as%20engaging%20in%20human%20rights%20violations%20or%20corruption.>
41. The IMF and the Fight Against Illicit Financial Flows. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Fight-against-illicit-financial-flows>
42. Tropina T. Do Digital Technologies Facilitate Illicit Financial Flows? URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/396751453906608518-0050022016/original/WDR16BPDoDigitalTechnologiesFacilitateIllicitFinancialFlowsTropina.pdf>
43. U.S. Strategy on Countering Corruption Implementation Plan. URL: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2023/09/U.S.-Strategy-on-Countering-Corruption-Implementation-Plan-9.5.2023-FINAL.pdf>

ДОДАТОК А

Таблиця 1

Органи державного фінансового контролю зарубіжних країн [7, с. 97]

№	Країна	Головний орган державного фінансового контролю	Інші органи державного фінансового контролю
1	США	Інститут генеральних інспекторів	- федерального рівня: Рада генеральних інспекторів з питань доброчесності та ефективності США; Офіс спеціальних розслідувань Рахункової палати США; Офіс генерального інспектора Департаменту охорони здоров'я і соціальних служб США; Служба Генерального Інспектора; Департамент Казначейства США; Вища школа Інституту державного аудиту США; - місцевого рівня: Антимонопольний відділ офісу Генерального прокурора штату Мериленд; Об'єднання комітету із законодавчої етики Департаменту законодавчих послуг штату Мериленд; Управління генерального інспектора тощо.
2	Франція	Рахункова палата Франції	Генеральна інспекція фінансів, Генеральна інспекція адміністрацій
3	Великобританія	Національне контрольо-ревізійне управління	Казначейство Великобританії
4	Німеччина	Федеральне міністерство фінансів	Федеральна рахункова палата, Федеральне відомство з фінансів, Федеральне управління державним боргом
5	Швеція	Державне ревізійне управління (Національне бюро з аудиту)	Управління канцлера юстиції, Інститут парламентських аудиторів

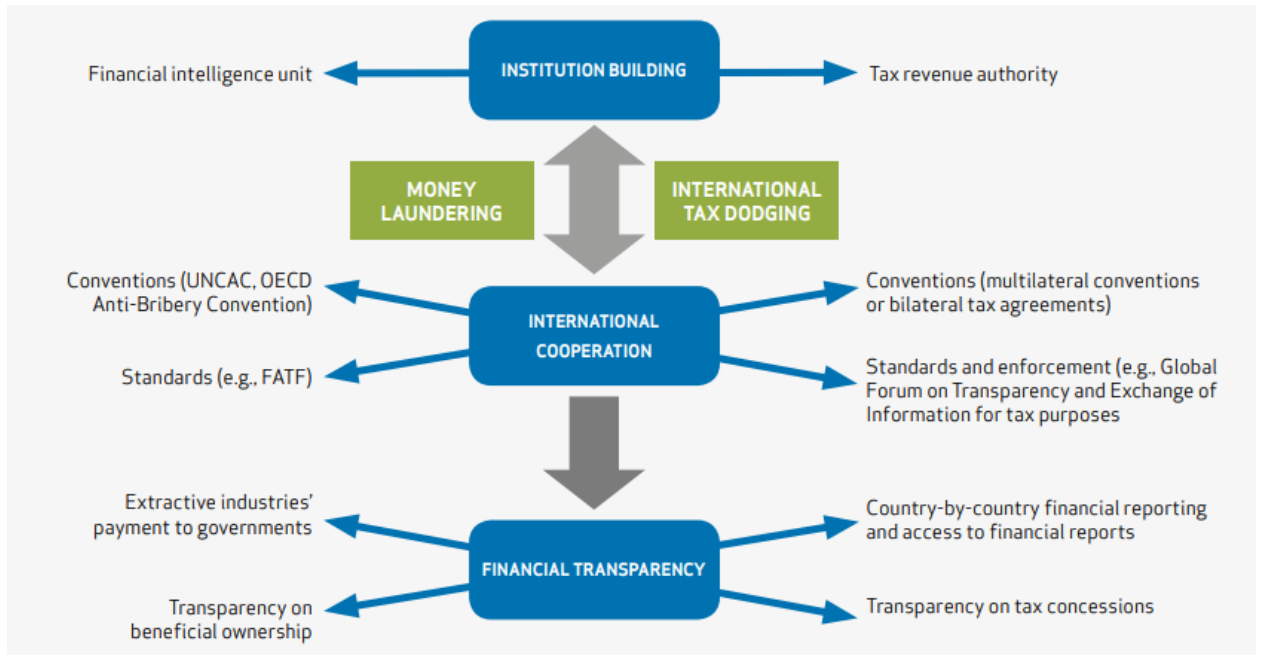

Рис. Заходи протидії нелегальним фінансовим потокам [34]